

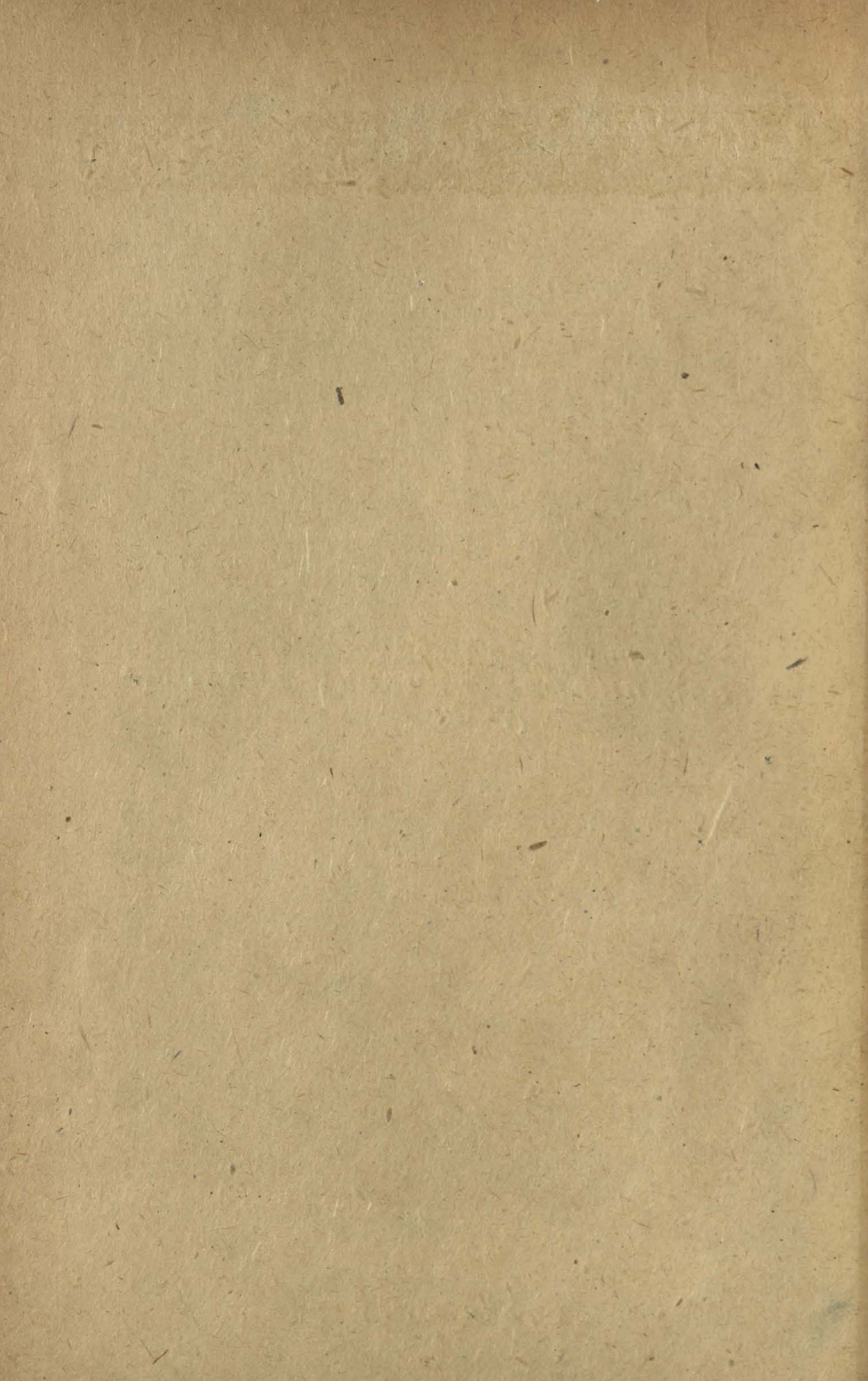
Programa po istorija i konstitucija : za obstoobrazovatelnite trudovo-
politechniceski ucilista (V - XI klas) / Ministerstvo na Narodnata
Prosveta i Institut po Pedagogika pri BAN. - Sofija : Dimitrov, 1964. - 77
S.

Einheitssacht.: Lehrplan <Bulgarija> / Geschichte / 1964
Allgemeinbild. berufs-polytechnische Schulen

МИНИСТЕРСТВО НА НАРОДНАТА ПРОСВЕТА
И ИНСТИТУТ ПО ПЕДАГОГИКА ПРИ БАН

ПРОГРАМА
по
ИСТОРИЯ
и
КОНСТИТУЦИЯ

ЗА ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНИТЕ
ТРУДОВО-ПОЛИТЕХНИЧЕСКИ УЧИЛИЩА
(V—XI)

МИНИСТЕРСТВО НА НАРОДНАТА ПРОСВЕТА
И ИНСТИТУТ ПО ПЕДАГОГИКА ПРИ БАН

ПРОГРАМА
ПО
ИСТОРИЯ
И
КОНСТИТУЦИЯ

ЗА ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНИТЕ
ТРУДОВО—ПОЛИТЕХНИЧЕСКИ УЧИЛИЩА
(V—XI КЛАС)

*Одобрена от Министерството на
народната просвета — февруари 1964 г.*

СОФИЯ — 1964

**Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
Schulbuchbibliothek**

93/1560

BG
• 2-1(1,64)

ОБЪЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ

Задачите на обучението по история в прогимназиалния и в горния курс на общообразователните трудово-политехнически училища се определят от общите задачи, които се поставят пред нашето училище от БКП и Правителството на НРБ, от Закона за по-тясна връзка на училището с живота, за да се подготви младото поколение за активно участие в материалното производство и в общественно-политическия живот.

Обучението по история има за задача на основата на конкретния фактически материал да формира у учениците научно разбиране на закономерностите в развитието на човешкото общество; да създаде у тях дълбоко убеждение за неизбежната гибел на капитализма и за победата на комунизма в целия свят; да разкрие ролята на народните маси — истинските творци на историята, създатели на материалните и духовни ценности, както и да покаже ролята на личността в историята; да подготви учениците чрез знанията за миналото да разбират съвременната епоха — епохата на прехода от капитализма към социализма и перспективите за по-нататъшното развитие на страните от социалистическата система, на нашата социалистическа родина; да разберат и осмислят своето място в изграждането на социализма и комунизма, ролята на КПСС и на другите комунистически и работнически партии като ръководна и направляваща сила в общественото развитие.

Пред обучението по история стои задачата да съдействува за комунистическото възпитание на учениците, за превръщане на принципите на комунистическия морал в дълбоки лични техни убеждения, като възпитава у тях непримиримост към проявите на буржоазната идеология, към аполитичността; да възпитава у учениците пламенен социалистически патриотизъм и пролетарски интернационализъм, любов и преданост към делото на БКП, любов и уважение към КПСС и великия Съветски съюз, към прогресивното човечество; непримиримост към враговете на България, на мира и прогреса, към всички угнетители на народите в света. То съдействува за психологическата подготовка на учениците за участие в материалното производство; за възпитание на любов към труда, като разкрива неговата роля в развитието на човешкото общество, значението на непрекъснатото повишаване на производителността на труда за победата на новия обществен строй над стария; разкрива характера на

труда в различните общества, положението на трудещите се в тях както и коренното изменение на отношението им към него при премахването на експлоатацията; разкрива огромната роля на труда като посочва силата на колективния труд, способен да преобрати природата.

Обучението по история има за задача да създаде у учениците умения и навици да си служат с историческата карта; да развие у тях любов към историческите знания и историческата книга, към паметниците на миналото и на културата; стремеж да опазват историческите документи и находки.

Преподаването на историята заедно с обучението по другите предмети в общообразователното училище трябва да възпитава младежта в дух на комунистическа идейност и морал. Тази задача днес, след XXII конгрес на КПСС и VIII конгрес на БКП, се поставя с още по-голяма настойчивост наравно с окончателното изграждане на материално-техническата база на социализма и постепенното преминаване към изграждането на материално-техническата база на комунизма, с развиването и усъвършенствуването на социалистическите обществени отношения. От комунистическата съзнателност на утрешните граждани и строители на новото общество от тяхната комунистическа убеденост зависи и по-бързото изграждане на комунистическото общество.

Програмата по история е разработена така, че тя да отговаря на нуждите на живота и чрез овладяването на учебния материал пред учениците да се разкрият най-важните страни на обществения живот и тяхната взаимна връзка. Чрез конкретните исторически факти от родната история и от историята на другите народи пред учениците се разкрива същността на общественно-икономическите формации, същността на историческия процес, те разбират, че историята на човечеството преди всичко е история на развитието на производството, история на развитието на производителните сили и производствените отношения.

Чрез изучаването на историята на другите народи и историята на НР България се вижда сложността на историческия процес, неговото развитие в различните условия на различните страни. Курсът по родна история дава възможност на основата на общите познания върху развитието на обществото да се изучи по-задълбочено миналото на нашия народ, да се видят общите закономерности и перспективите в по-нататъшното му развитие до пълната победа на комунизма.

За да се разбере развитието на историческия процес, необходимо е историческите факти и явления да се разглеждат с необходимата конкретност, образност, научна задълбоченост и марксистко-ленински анализ, в тяхната хронологическа последователност, като се разкрива и изтъква решаващата роля на трудещите се, на народните маси — главната производителна сила. В същото време следва да се посочва и истинското място на историческите личности. Анализът на историческите факти и явления винаги да се из-

ползува за съответни, достъпни за учениците, обобщения и изводи, за откриване на закономерностите в общественото развитие и за разобличаване на враждебните на науката учения в това число и религиозните. Обучението по история дава възможност за успешна борба срещу религията, като се разкриват нейната несъвместимост с науката и социалните ѝ корени, класовата роля на религията и църквата. Историята трябва да въоръжи учениците със знания и с дълбоки убеждения, че никаква пропаганда, никакви маневри на буржоазията и на нейните агенти не могат да спасят изживяващата се в оето време капиталистическа система; че е неудържим стремежът на народите от целия свят към премахване на експлоатацията и отисничеството; че тия негови стремежи все по-често се увенчават с големи успехи.

Цялата учебно-възпитателна работа по история следва да води не само до правилното разбиране у учениците на общественото развитие, до разбиране правилността на политиката на БКП и НР България, но и до готовност да защитят тая политика, да се включват в материалното производство и активно да участвуват в общественост-политическия живот.

Чрез обучението по история се развиват интересът, вниманието, паметта и логическото мислене на учениците. С овладяването на историческите понятия и термини се обогатява езикът им. Знанията по история се свързват със знанията, придобити в обучението по другите учебни предмети, и спомагат за повишаване общата култура на учениците.

В резултат на учебно-възпитателната работа по история учениците трябва да бъдат подготвени да си служат с обществено-политическа и историческа литература; да водят беседа върху обществено-политическа тема; да се борят срещу враждебните идеологии. Това е нужно да се използват различни средства, чрез които да се развива тяхната активност и самостоятелност, за да израстват като активни и творчески личности, които достойно да заемат своето място в живота.

Материалът в програмата е подбран с оглед на неговото научно, възпитателно и практическо значение. Програмното съдържание е разработено на основата на диалектическия и исторически материализъм и марксистко-ленинското учение за класите и класовата борба, на решенията и програмата на XXII конгрес на КПСС и VIII конгрес на БКП.

Обучението по история започва от IV клас с елементарен курс по родна история. По-нататък материалът на общата история в V, VI, VII, IX и X клас е разположен линейно, а се запазва концентрично изучаване само на родна история в VII клас и по-пълнен курс в X—XI клас. По такъв начин учениците могат да проследят постепенно обществено-историческото развитие. У тях се изграждат и допълват основните исторически понятия и представи и разбиране на закономерностите в това развитие.

Даването на по-голямо място на родната история спомага за по-доброто усвояване на знанията, за патриотичното възпитание на учениците и за по-правилното им ориентиране за мястото и заслугите на нашия народ в общочовешката история, за перспективите на нашето развитие.

Обучението по история в прогимназиалния курс на общообразователното политехническо училище има голямо значение за комунистическото възпитание и образование на учениците. То има за задача чрез най-важните събития от общата и родната история да даде на учениците елементарни познания за развитието на човешкото общество и да ги подготви за марксистическо разбиране на общественото развитие.

ИСТОРИЯ НА СТАРИЯ СВЯТ

Елементарният курс по история на стария свят запознава учениците с възникването, развитието и гибелта на първите две обществено-икономически формации — първобитно-общинния и робовладелския строй. Той има за задача да даде общи познания за живота на първобитните хора, на старите източни народи, на стара Гърция и Рим. Чрез този материал учениците се въвеждат в курса на общата история. Разкриват се страници от далечното минало на човешкото общество, като чрез уводните въпроси и въпросът за летоброенето учениците се подпомагат да разберат времето, мястото и характера на събитията от това минало.

Учителят запознава учениците с възникването на човешкото общество, с първобитно-общинния строй, с неговото разложение — появяването на частната собственост, класите и държавата и с робовладелския строй като първа форма на експлоатация на човек от човека.

В уроците за първобитното общество учителят изяснява ролята на труда за развитието на човешкото общество. Учениците узнават как в резултат на трудовата дейност на човека е вървяло развитието на производителните сили, на обществения живот и на опита на хората. Те трябва да разберат колко тежък е бил животът на първобитния човек, колко мъчителни са били първите му стъпки на развитие.

Необходимо е да се разкрие, че безсилието на първобитните хора в борбата с природата и страхът им от природните явления породили у тях първите религиозни представи.

Когато се говори за родови отношения, трябва да се изтъкне, че тежката борба за съществуване наложила групирането на хората в родове за задружен труд и за общо ползуване на добитите блага.

Без изучаването на тази епоха, през която най-ярко се очертава ролята на труда за първите победи на човека в борбата му срещу природата и за полагане началото на развитието на културата на

човечеството, би се затруднило разбирането на историята и на съвременните народи.

В раздела „Старият Изток“ с конкретен фактически материал учениците се запознават с появата на частната собственост, на класите и държавата. Те трябва да разберат, че с появата на частната собственост се появява и икономическото неравенство, обществото се разделя на две основни класи — на богати робовладелци, които владеят средствата за производство, и на роби; че това класово разделение довело до появата на държавата като инструмент за поддържане господството на богатите.

Историята на Египет и другите източни народи е изпълнена с многобройни въстания на роби и селяни, последица от жестоката експлоатация на народните маси. Учителят трябва да използва този материал, за да възпитава учениците съчувствие към експлоатираните народни маси и ненавист към експлоататорите.

На достъпен за учениците език и с конкретни примери да характеризира културното наследство на Стария Изток; да посочи, че от това наследство са се ползвали другите народи и да изтъкне, че световната култура е дело на много народи.

В уроците за Гърция и Рим учителят трябва да разшири основните понятия, да затвърди познанията на учениците за робовладелското общество и да разкрие причините за неговата гибел. Още при изучаването на историята на Стара Гърция да се разкрие същността на античното робство и да се подчертае, че главно робският труд е създавал материалните блага.

Урокът за гръко-персийските войни дава възможност да се разграничат двата вида войни — справедливи и несправедливи.

При урока за разцвет на Атинската държава и реформите на Перикъл учителят трябва да разкрие, че атинската демокрация е робовладелска демокрация. Необходимо е също така да посочи, че старогръцката култура има голямо световно значение, като подчертае, че това е робовладелска култура, която се твори от народните маси, но служи на интересите на робовладелците.

В уроците за Рим има възможност още веднъж да се разширят и затвърдят основни исторически понятия и изводи за развитието на робовладелското общество, с които учениците са се запознали при уроците за Източните народи и Гърция. Изучавайки историята на Рим, те научават за обществения и политическия строй на Римската държава, за борбите на плебеите за права, за организацията на римската войска и завоеванията на римляните в Италия. Учителят има възможност да посочи грабителския характер на римските войни. Това особено ще се подчертае при изучаването на пуническите войни, войните на Рим за овладяване на земите покрай Средиземно море и войните на Римската империя. Наред с това трябва да се разкрие, че покорените народи с борбата си срещу Рим разклащали не само устоите на държавата, но и на робовладелския строй.

Необходимо е също така да се разкрие, че експлоатацията на робския труд в Рим е имало във всички области на производството, вследствие на което и селяни, и занаятчии се разорявали и изпадали в тежко положение. Да се изтъкне, че експлоатацията на робския труд в Римската държава е най-жестоката и че това предизвиква остри класови борби, израз на които са многобройните масови робски въстания. Учениците трябва да бъдат убедени в неизбежността от класовата борба. Необходимо е обаче те да бъдат предпазени от смесване на борбите между патриции и плебеи, между робовладелци и бедни с борбите на робите срещу робовладелците. Особено живо, емоционално и увлекателно трябва да се разгледа въстанието на робите под ръководството на Спартак. С увлекателното изложение на материала учителят трябва да предизвика у учениците дълбоко съчувствие към робите и експлоатираните, които се борят за своето освобождение. Учениците да разберат, че класовата борба в Рим разклаща властта на робовладелците и че заменянето на републиката с империята било наложено от стремежите на робовладелците да закрепят своето господство.

Когато се говори за християнството, да се изтъкне при какви условия възниква то и какъв е неговият характер. На учениците трябва да стане ясно, че когато християнството става държавна религия, то се използва като оръдие в ръцете на господстващите класи за потискане на експлоатираните народни маси.

Като изучават историята на древните народи, учениците се запознават със закономерността в развитието на човешкото общество в древността. Пред тях се разкрива прогресивното развитие на обществото, като се заменя един обществен строй с друг, активна роля в което играят народните маси. Въстанията на робите и колоните и нападенията на варварите довеждат гибелта на Римската робовладелска империя, до ликвидиране на робовладелския строй и установяване на по-прогресивен строй — феодалния.

За да могат учениците да си представят толкова отдалечената от тях епоха на стария свят, да могат да свързват знанията по история със знанията, получени и по другите учебни предмети, необходимо е учебният материал да се разглежда описателно, с максимална конкретност и образност и с достъпен за тях анализ и език. Отвлечените понятия да се разкриват с конкретното им съдържание. Да се използват широко нагледните материали: карти, картини, филми, диафилми, научно-популярни и художествени четива и др.

В програмата за V клас са включени четири обобщителни теми. Те са примерни, но при разработката им учителят трябва да подчертае отново основните понятия и изводите от изучения раздел на старата история. Останалите часове за преговор той ще разпредели сам.

ИСТОРИЯ НА СРЕДНИТЕ ВЕКОВЕ

Курсът по история на средните векове излага в хронологично-последователност историческия процес на възникване, развитие и разложение на феодалния строй.

Пред учениците трябва да се разкрият основните черти на отделните периоди в развитието на Средновековието. Да се посочи първият период (V—XI в.) е време на възникване и господство на натуралното стопанство, на закрепостяване на свободните селяни и създаване на феодалните държави.

Началото на този период е падането на робовладелския строй на Римската империя, последните удари на който били нанесени от германските въстания и варварските нашествия. Това станало първо в Западна Европа, а по-късно се проявили признаците на феодалния строй и на Изток.

Укрепването на централната власт в редица държави идва в резултат на нуждите на господстващата класа от силна власт в резултат на борбата за обединение на разпокъсаните феодални държавения.

Вторият период (XI—XIV в.) е време на укрепване и на по-нататъшно развитие на феодалния строй. През него се развиват производителните сили, появяват се занаяти и търговия, издигат се градовете, засилват се стоково-паричните отношения, формират се словни монархии и централизирани държави със силна кралска власт.

Третият период (XIV—XVII в.) е периодът на разложение на феодализма и възникване на елементи на капиталистическото стопанство и на буржоазното общество.

Трябва да се изтъкне, че този период се характеризира със значително бързото развитие на производителните сили, с развитие на капиталистическото производство и неговата основна черта — машинен труд. Започва така нареченото „първоначално натрупване на капитала“ в резултат на хищническата колониална политика и масовото лишаване на селяните от дребните парченца земя, на които те разчитали за средства за производство.

Важно място при разглеждане на развитието на феодалния строй има въпросът за класовата борба. Историята на средните векове, историята на феодално-крепостническите производствени отношения, историята на непримирима борба на експлоатираното и потиснатото население с феодалните господари. Масовите селски въстания във Франция, Англия, Русия, Германия и др. страни са ярък израз на тази борба. Учителят трябва да подчертава прогресивното значение на селските въстания и причините за техния неуспех. С голяма обяснителна сила и конкретност да се разкриват безчовечната експлоатация и жестокоостите, извършвани от феодалите над крепостните селяни, за които те се предизвика у учениците чувство на омраза срещу потисниците и експлоататорите.

Богат материал за идейно-политическо възпитание при преглеждането на средновековната история има в уроците за възникването и развитието на славянските народи и държави и борбата им срещу немската агресия. Трябва да се разобличава буржоазното схващане, че славяните били по-некултурни от германските племена и били неспособни да организират свои самостоятелни държави. Възникването на славянската писменост да се посочи като белег на културно развитие и да се подчертае демократичният характер и прогресивното значение на първата славянска просвета и култура.

Средновековната история дава редица примери на завоевателни войни. Особено типични в това отношение са кръстоносните походи, които създават цяло движение за заграбване на нови земи, ръководено от църквата — най-крупния феодал през Средновековието. Наред с това има и справедливи войни, които са характерни патриотичния подем на народните маси в борбата им срещу чуждите поробители. Такива са войните на Русия срещу татари, немски полски панове и др.

При обучението по средновековна история да се посочи появата на капиталистическото производство и зараждането на буржоазията като крачка напред в развитието на обществото.

Учителят трябва да разкрие, че в класовата борба на буржоазията срещу феодализма здрава опора на загиващия строй е църквата, която през цялото средновековие, а и днес играе ролята на идеен крепител на реакционните сили в историческото развитие. Тя е водила жестока борба срещу науката и научните открития, с което е спъвала прогресивното развитие на човечеството. На учениците да се покаже, че науката и изкуството постепенно са се освобождавали от църковно-религиозното влияние и през Възраждането са били създадени велики паметници на културата. Реакционната роля на църквата и на духовенството да се разкрива в съответните уроци за да се постигне правилното идейнополитическо възпитание на учениците.

Да се отделят достатъчен брой часове за преговор, за да се разкрият общите закономерности в историческия процес на различните страни, които се изучават през годината. Обобщителните въпроси са развити кратко и в учебника.

НОВА ИСТОРИЯ

В тези уроци учителят трябва да посочи, че ликвидирането на феодалния строй и заменянето му с буржоазно-капиталистическия не означава ликвидиране на експлоатацията; че истински борец за премахването на всякаква експлоатация е новата класа — работническата класа, ръководена от своя боеви авангард — комунистическата партия; че за пръв път в резултат на Великата октомврийска социалистическа революция върху една шеста част от земята се установи нов, социалистически обществен ред, а след Втората

световна война социалистическата революция победи в редица страни на Европа и Азия.

Курсът на нова история в VIII клас запознава учениците с историята на капитализма в първия период — от Английската буржоазна революция до Парижката комуна. Този курс разкрива пред тях различните степени в капиталистическото развитие, класовата борба в него показва как тази борба довежда до пролетарска революция и победа на социализма.

Учителят трябва да изясни на учениците, че Английската и Френската буржоазна революция поставят начало на победата и утвърждаването на капитализма в най-напредналите страни в Европа и в Америка. Първият период на новата история продължава до Френско-пруската война и Парижката комуна 1871 година. Най-важното събитие през този период е формирането на пролетариата, насилването на работническото движение и възникването на научения комунизъм.

Вторият период започва с Френско-пруската война и Парижката комуна и завършва с Великата октомврийска социалистическа революция.

При изучаването на Френската буржоазна революция учителят трябва да покаже, че френската (и всяка друга) буржоазна революция, като освободи народите от оковите на феодализма и абсолютизма, наложи нови окови — оковите на капитализма. А социалистическата революция в Русия разби всички окови и освободи народа от всякакви форми на експлоатация.

С изучаването на новата история трябва да се разкрие пред учениците понятието за буржоазна демокрация. Макар и прогресивна за своето време в сравнение с феодално-абсолютичния строй, тя е демокрация за богатите.

Тук има огромен материал за разкриване ролята на народните маси като истински творци на историята. Особено ясно тази роля се разкрива в революционните и националноосвободителните движения на народните маси. Учениците трябва да направят изводи, че масите творят историята, че те издигат и историческите личности, които изразяват техните стремежи и искания на прогресивната класа. На учениците трябва да стане ясно, че в епохата на капитализма все повече нараства ролята на работническата класа като единствена докрай революционна класа. Необходимо е пред тях да се изясни процесът на развитие на политическата организация на пролетариата от образуването на „Съюз на комунистите“ и Първия интернационал до създаването на комунистическата партия в Русия, партия от нов тип, която се издигна до авангард на световния пролетариат.

Появата на утопичния социализъм и научния комунизъм учителят трябва да свърже със степента на развитие на работническото движение, като подчертае, че неразвитото напълно капиталистическо производство и слабата класова борба на пролетариата поражда утопичния социализъм и че възникването на марксизма е нов,

световноисторически етап в развитието на революционното движение.

За да се разбере същността на революционното работническо движение, учениците трябва да се запознаят с основните положения на марксизма, както е даден в Манифеста на комунистическата партия. Да им се изясни добре въпросът за диктатурата на пролетариата като неизбежна форма на управление в преходния период от капитализма към социализма.

Революциите през 1848—1849 година в Европа трябва да се изяснят като важни моменти на класовата борба във Франция, Германия и други страни, в които главна роля играят народните маси. Учениците трябва да разберат, че юнското въстание в Париж през 1848 година е първият опит на пролетариата в света за сваляне господството на буржоазията и заемането на властта, че работническата класа във Франция не получила подкрепата на селяните. Гибелна за революцията била и съглашателската тактика на Луи Блан и дребнобуржоазните социалисти, които разчистили пътя за победата на буржоазната контрареволюция.

Необходимо е да се подчертае измяната на германската буржоазия в революцията през 1848 година и нейното съглашателство с монархията и реакционните сили в страната против революционното движение на народните маси. На учениците да стане ясно, че единствено последователна революционна позиция по всички въпроси на революцията през 1848—1849 година е заемало прогресивното немско работничество под ръководството на К. Маркс и Ф. Енгелс. Да се обърне внимание на революционната дейност на Маркс и Енгелс в революцията и тяхната борба за единна демократична германска република, за безвъзмездно отменяне на всички феодални повинности на селяните.

Необходимо е да се изтъкне, че основните сили на революцията в Германия и Австрия през 1848—1849 година били широките народни маси, но ръководството било в ръцете на буржоазията. Революциите останали незавършени, тъй като не разрешили стоящите пред тях задачи.

Периодът на 50-те и 60-те години на XIX в. се характеризира с по-нататъшното развитие на капитализма и засилване на връзките между пролетариата в отделните страни. Необходимо е това да бъде разкрито чрез конкретния материал в отделните уроци. Важно място в този период заема въпросът за гражданската война 1861—1862 година в САЩ, която по своя характер е буржоазно-демократична революция. Активна роля в гражданската война играли народните маси. Негрите обаче и тогава, и днес си остават безправни.

В темата за обединението на Италия трябва да се изтъкне огромната роля, която изиграла народната революция, възглавявана и ръководена от революционната част на италианската буржоазия начело с Гарибалди. Тази революция останала незавършена поради предателството на буржоазията и слабостта на демокра-

тичните сили в Италия. Наложила се „революцията отгоре“ вместо „революцията отдолу“. „Отгоре“ било наложено и обединението на Германия поради предателството на германската буржоазия, слабостта и неорганизираността на германския пролетариат. Обединението на Германия било извършено по пътя на завоевателните войни, с активното участие на пруските юнкери и германската империя, станала една от главните опори на милитаризма в Европа.

От темата за I Интернационал учениците трябва да добият ясна представа за историческата роля на първата международна относително масова организация на пролетариата.

В курса по нова история да се обърне внимание на двата вида войни. В периода на Френската революция войните на френската република са образец на справедливи революционни и националноосвободителни войни срещу реакционна Европа. Следва да се обърне особено внимание на огромната творческа енергия на народните маси в тия войни. Известни са и редица случаи, когато несправедливите грабителски войни, например войните на Наполеон I, предизвикват народни движения и справедливи отбранителни войни (народната съпротива в Испания в 1808 година и Отечествената война в Русия 1812 година).

Курсът по нова история съдържа богат материал, който разкрива решаващата роля на народните маси в историята като нейни гворци. Активността на масите особено в периода на революциите и в националноосвободителните движения, ръстът на работническото движение, възникването на научния комунизъм са най-важните въпроси в този период.

ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРИЯ

При изучаването на родната история учителят трябва да се опре на известни вече на учениците факти и познания от общата история, както и на това, което те са изучили по литература, география и другите учебни предмети.

Разглеждането на първобитно-общинния строй в българските земи да се използва, за да се покаже, че закономерностите, установени в развитието на първобитното общество на другите народи, важат и за населението в нашите земи. Учениците да разберат, че траките не могли да създадат трайна държава поради неизживените напълно родови отношения. Траките попаднали под игото на понапредналите в своето развитие македонци и римляни.

Като използва познанията на учениците от общата история, както и наблюденията им при екскурзии и др., учителят трябва да се спре на материалните останки от времето на гръцко, македонско и римско владичество в нашите земи.

В уроците за славяни и създаване на славянобългарска държава да се подчертае, че славяните подобно на някои други европейски народи (келти, германци) преминали направо от първобитно-общинния строй към феодалния. Те не са преминали през робовладелския строй.

Особено внимание да се обърне на въпроса за създаване на славянобългарската държава, като се подчертае, че общественоеикономическото развитие на славяните и на прабългарите доведе до създаването на държава и че славяните в Северна България преди идването на Испериховата орда са имали такава организация.

Учителят трябва правилно да изясни въпроса за Крумовото законодателство и за покръстването на българския народ, като го свърже с общественоеикономическите промени, които се извършват в България с установяването на феодалните отношения. Трябва да се приведат конкретни факти за развитието на феодализма, за крупното земевладение — притежание на господстващата класа, за отцепване на самостоятелни боляри и пр.

Особено възпитателно въздействие върху учениците има урокът за делото на Кирил и Методий. Необходимо е да се подчертае демократичният и прогресивен характер и историческото значение на тяхното дело за славянските народи, за приноса, който дава българският народ в съкровищницата на общочовешката култура.

При изучаването на родната история пред учениците трябва да се разкрие класовото деление, класовите противоречия и борби сред българското общество от средните векове до 9 септември 1944 година. С конкретни примери за бягството на селяни от България във Византия, за богомилското движение, за селското въстание под ръководството на Ивайло, за различните социално-религиозни движения и пр. да се разкрият различните форми на борба срещу класовото потисничество. Особено остра е тази борба през периода на Възраждането, когато избухват многобройни селски въстания против турския феодализъм, когато се разгаря борбата против грабежите на гръцкото духовенство и потисничеството на българските чорбаджии и лихвари и се започва националноосвободителната революционна борба за освобождение от турско иго. С конкретни примери да се разкрива ролята на народните маси в борбите срещу чуждите и българските потисници и експлоататори.

При преподаването на материала за положението на българския народ под турско феодално робство на учениците да се изясни много добре въпросът за значението на помохамеданчването на част от българското население в Родопите и други места, което попречи по-нататък на тези българи за тяхното национално осъзнаване и до скоро, както и за тяхното културно издигане. Религията и религиозните заблуди винаги са били пречка за развитието на хората.

Да се изтъкнат героичните подвизи на народните маси в борбите срещу византийското и турското иго. Особено внимание да се обърне на славното Априлско народно въстание, връхната точка в борбата на българския народ срещу турското иго. Да се подчертае, че българският народ със своя борчески дух никога не е прекланял глава пред чуждите поробители и експлоататори и е запазил българското съзнание през многовековното турско иго.

Ясно трябва да се очертаят борбите на трудещия се български народ под ръководството на работническата класа против капитализма, против немско-кобургската продажна и завоєвателна политика, против капиталистическата експлоатация и установяването на монархо-фашистка диктатура. Селските бунтове в Шабла и Дуранкулак, Войнишкото въстание и Радомирската република, транспортната стачка от 1919—1920 година, героичното Септемврийско въстание от 1923 година да се дадат ясно и подчертано като характерни белези на класовата борба, разгаряща се все повече и повече при господството на експлоататорската потисническа буржоазна власт. Внимателно и пълно да се очертава развитието на работническото революционно движение у нас и ролята на най-революционната и последователна партия на трудещите се — БРСДП, а после КП. Героичните подвизи на комунистическите дейци и героизмът на народа в борбите срещу монархо-фашистката диктатура у нас трябва да се покажат като образци за несломимата борческа воля на българския народ в борбите му против буржоазното потисничество. Наред с това да се очертаят пълно и ярко жестокостта, зверствата и изстъпленията на фашистко-буржоазната диктатура над българския народ — кланетата през септември 1923 година, масовите изстрели, затворите, инквизициите, за да се възпита у учениците отвращение и омраза към народните мъчители, потисници и врагове. Партизанското движение и борбите на българския народ срещу фашистко-немското господство да се дадат така, че да останат неизчерпаем извор на героизъм, въодушевление, национална гордост и патриотизъм за нашата народна младеж. Народната победа на 9 IX. 1944 година, постигната с решаващата помощ на Съветската Армия, трябва да блести в съзнанието на учениците като светло дено в новата българска история, която откри началото на най-новата епоха в нашето историческо развитие — епохата на социализма.

С подчертано значение за възпитаване на национално съзнание и патриотизъм у нашите ученици изпъква и националнореволюционното освободително движение против феодалното турско иго. Да се възтърсят идеите на Раковски за общата борба на балканските народи; вярата на Левски в народните сили, всеотдайната му безкористна борба за чиста и свята република; омразата на Ботев към народните потисници и копнежите му за социална правда. Тези идеи, изречени и потъркани от господстващата буржоазия след освобождението от турската феодална власт, бяха издигнати отново и развити като програмни идеи в борбата на българския народ против потисничеството на господстващата буржоазия от първите идеолози на работническото социалистическо движение — Д. Благов и Г. Кирков.

Следва също да се очертаят с факти историческите връзки между българския и руския народ, както и връзките на българския народ с всички други славянски народи. Дълбоки и далечни исторически корени имат вярата и надеждата в Русия като наш покровител и освободител и те трябва внимателно и с любов да се из-

тъкнат чрез учебния материал. Да се посочи с факти от българската история, че братството и дружбата между нашия и съседните народи са били разстройвани от чужди сили и интереси, че господстващата буржоазия у нас и у съседните страни е била оръдна на световните монополисти и неведнаж империалистическите домогвания в Югоизтока са разгаряли братоубийствени войни. Преучениците правилно да се обрисуват войните, които България е видела през своето историческо развитие до днес. Като се изтъкват причините и поводите на тези войни, да се посочва ясно тяхната същност. Да личи и грабителският характер на войните през времето на феодалния строй у нас. Да се посочат и очертаят ясно шовинистическите завоевателни войни на българската буржоазия. Да се отличат обаче Сръбско-българската война — 1885 година, като неизбежна отбранителна война, предизвикана от машинациите на австроунгарската дипломация. Също така Балканската война да се обрисова в хода на общото световноисторическо развитие като прогресивна, защото съдейства за разгромяването на турския феодализъм на Балканите. Но от гледището на интересите, целите и намеренията на българската, сръбската и гръцката буржоазия да се посочи, че тя също бе една завоевателна война. Да се подчертае че българският народ води отечествена война срещу немско-фашистките окупатори.

В целия курс по родна история трябва ярко да се разкриват страданията и борбите на нашия трудещ се народ, угнетяван с векове от чужди и свои потисници.

С въодушевление да се обрисуват героичните подвизи на народните герои, дали живота си в защита на народа начело с Левски и Ботев, на борците против буржоазно-фашисткото потисничество като Владо Тричков, Никола Вапцаров, Лиляна Димитрова, Йорданка Николова и хиляди други знайни и незнайни безстрашни борци и деца-герои. Героичната личност, делото и ръководните идеи на народния вожд Г. Димитров, отдал живота си за развитието на българското и международно работническо движение, в защита на нашия трудещ се народ, трябва в съответните уроци да се разкрият пред учениците достъпно и образно.

С конкретни примери учителят да обрисова социалистическото изграждане на нашата Родина, да посочи нейния общественно-политически и културен възход по пътя на социализма. На учениците да стане ясно, че само за 20 години под ръководството на Партията и народната власт от изостанала аграрна страна България се превърна в индустриално-аграрна с модерна, високопроизводителна техника, че VII конгрес на БКП влезе в историята ни като конгрес на победилия социализъм. Огромните постижения във всички области на живота ентузиазираха нашия народ да се вдигне на всенародно движение за съкращаване сроковете за изпълнение на поставените от Осмия конгрес на Партията задачи. Осмият конгрес на БКП ясно очерта светлия път на комунизма, в строителството на който сегашните учаци се ще вземат дейно участие.

В съзнанието на учениците трябва да се утвърди убеждението, че постиженията на нашата страна са немислими без огромната и всеобхватна помощ, която ни оказва Великият Съветски съюз, и без взаимното сътрудничество на народнодемократичните страни. У тях трябва да се разпалва любовта и признателността на нашия народ към Съветския съюз; да се създава и укрепва разбирането за необходимост от нерушимо единство на социалистическия лагер и ясното съзнание, че нашата страна е неделима част от единния социалистически лагер.

Изучавайки курса по история на България, запознавайки се с живота и вековните борби на народа против чуждите и свои поробители, у учениците трябва да се изгражда чувство на любов към своя народ, към постиженията на нашата социалистическа родина и готовност да бранят тия придобивки срещу опитите на враговете да изпънат нашия мирен възход.

*

*

*

За да се изпълнят задачите, поставени в програмата за обучение по история в средния курс (V—VIII клас), на първо място трябва да отбележим ролята на учителя. Успехът на обучението зависи преди всичко от уредбата на неговата идейно-теоретическа и методическа подготовка, от системната му грижа за непрекъснатото повишаване на научно-теоретическото равнище на обучението, от педагогическото му майсторство.

Като се имат пред вид особеностите на учениците в този курс, от учителя се изисква да умее ярко и убедително, достъпно, конкретно и нагледно да излага историческия материал. Да ръководи учениците за правилен разбор и правилно обобщение на историческите събития, за да се постигне изработване у тях на научно разбиране на закономерностите в историческото развитие на обществото. От правилното ръководство на учителя зависи постигането на максимално активно участие на учениците в урока и умението им да разсъждават и да правят самостоятелни изводи.

В първите години на системния курс на обучение по история учениците трябва много добре да усвоят основните исторически понятия. До V—VI клас те имат още беден запас от такива представи и понятия и беден речник. Затова особено важно е в тези класове учителят да си служи с по-ярък и убедителен разказ, умело да използва беседата, правилно и достатъчно да онагледява материала. Учителят по история не може да се ограничи само да излага, да разказва предвидения в учебника материал. При добра предварителна подготовка той има възможност да конкретизира основните положения, като използва и допълнителна, научно-популярна литература, нагледни пособия, схеми, картини, откъси от исторически документи и материали, диафилми, посещения и обсъждания на исторически филми и пиеси и др. Това създава интерес у учениците и ги увлича в съдържанието на урока, активно да участвуват в него.

При такава работа, когато освен яркия образен разказ на учителя на учениците се помага и с другите помощни средства да добият по-ясни представи за историческите събития и епохи, те ще могат правилно да ги усвоят и ще ги използват за разбиране и ориентирание в съвременността.

Умелото съчетаване на разказа с беседата в уроците по история, когато учениците имат достатъчно знания и могат да вземат участие в разбора и обобщението на учебния материал, допринася за създаване на умения за самостоятелно мислене и разсъждение. Учителят трябва творчески да преценява кое в даден момент е най-подходящо в организацията на конкретния урок, да разнообразява работата, като използва различните методи на преподаване, на проверка и затвърдяване на знанията. При изучаването на историческия материал да намери по-широко място самостоятелната работа и да се осъществява връзка с практиката, с живота.

Правилната организация на обучението осигурява усвояването на новия учебен материал главно в клас, а това помага да се съкрати значително времето за подготовка на ученика у дома и още по-задълбочено и трайно да усвои и знанията.

Програмата предвижда достатъчно часове за затвърдяване и обобщаване на учебния материал, както и за системна проверка не само на новите знания, а и на изучените от началото на учебната година. Във всеки урок, в процеса на обучението, трябва систематично да се затвърдява изученото в тясна връзка с новия материал. Необходимо условие за трайното и задълбочено усвояване е системната текуща проверка на знанията и уменията на учениците, която трябва да има и обучаващ характер.

Под ръководството на учителя учениците да се научат да ползват учебника по история, когато заучават знанията в къщи и когато изпълняват поставени им задачи за самостоятелна работа. Освен това системно да се развиват у тях умения и навици да ползват и друга историческа литература, историческата карта; да дават пълни и правилни самостоятелни отговори на поставени въпроси; да съставят самостоятелно кратък и разгърнат план на урока; критично да следят в клас отговорите на другарите си и да умеят да ги допълват и поправят.

Още в този курс учителят може да възлага според силите на учениците изготвяне на подходящи кратки справки и доклади, както и уреждане на кътове, исторически сбирки и музеи в училището. Това е увлекателна и с голямо възпитателно значение работа за тях. Най-широко да се използват във връзка с обучението исторически сбирки, музеи и исторически места. Музеите могат не само да се посещават, а и да се провеждат в тях уроци, където това е възможно и подходящо. Такива уроци остават незабравими следи в съзнанието на учениците и се създава у тях стремеж сами да откриват и да опазват исторически находки и материали.

Урочната работа да се свързва по-тясно с извънкласната. По-широко да се увеличат учениците в запознаване с миналото на родния

рай, на училището, патрона на класа и др. под ръководството на учителя. Огромно е възпитателното значение на постоянна връзка с живи съвременници и участници в бурното минало на борбата против фашизма; на грижите за скъпите на нашия народ исторически места паметници; на активното участие на учениците в чествувания на великите дати и събития; уреждането на вечери на историята и др.

Извънкласните мероприятия подготвят учениците за активна самостоятелна работа. Разнообразието в методите и организацията на урока и извънкласните форми на работа всеки учител трябва да използва и прилага творчески в съответствие с характера и съдържанието на материала, с подготовката на учениците и възможностите им в съответния клас. Това може да стане само при условие, че учителят сам работи системно за повишаване на научното и теоретическо равнище на своята работа, когато в подготовката си за урока не се ограничава само в рамките на ученическия учебник, а непрекъснато търси и обогатява базата за преподаване, когато поставя обучението по история на здрави научни основи, когато непрекъснато се ръководи от изискванията на програмата и от основните документи за по-нататъшно подобряване на обучението.

ПРОГРАМА

V КЛАС

2 часа седмично	— 66 часа годишно
За нови знания	— 46 часа
За преговор	— 20 часа

ИСТОРИЯ НА СТАРИЯ СВЯТ

УВОД (2 часа)

Какво изучава историята. Как се изучава миналият живот на народите — исторически паметници, музеи, документи. Ползата от изучаването на историята.

Летоброене. Как историята определя времето, през което са станали промени в живота на народите. Летоброене. Линия на историческото време.

ПЪРВОБИТНО-ОБЩИНЕН СТРОЙ (3 часа)

Животът на първобитните хора. Какви са били природните условия преди хиляди години. Поява на първите хора. Първите оръдия на труда. Първобитният живот на хората.

Образуване на рода. Откриването на огъня — причина за бърз напредък в развитието на хората. Подобряване оръдиата на труда и на живота на хората през каменната епоха. Съвместният труд на първобитните хора и развитие на речта.

Напредък в живота на първобитните хора. Поява на скотовъдство и земеделие. Изнамиране на нови оръдия на труда. Началото на домашни занаяти. Поява на религиозни вярвания пред страха от природните явления. Групиране на родовете и образуване на племена.

Обобщение — *Животът на хората в първобитното общество*

II. РОБОВЛАДЕЛЧЕСКИ СТРОЙ

Старият изток (8 часа)

1. Египет (4 часа)

Животът на египтяните през най-старо време. Природни условия и население в стария Египет. Развитие на поминъка край р. Нил. Поява на богати и бедни, робовладелци и роби.

Египетска държава. Образуване и уредба на египетската робовладелска държава. Положението на робите и селяните. Войни, завоевания и увеличаване на богатствата на египетските робовладелци и фараони.

Религия на старите египтяни. Възникване на религията у египтяните. Религиозни вярвания — преклонение пред силите на природата. Обожествяване на фараоните. Строителство на пирамиди, свинксове. Религията в защита на робовладелците.

Култура на древния Египет. Строителство на канали и други долини в долината на р. Нил. Поява на писменост. Възникване на научни знания и изкуства. Характер и значение на египетската култура. Издигане на други държави в Азия и завладяването на Египет от персите.

2. Индия (2 часа)

Страна и население на старата Индия. Първото население и заселване в страната. Животът на населението през най-старо време. Деление на касти. Образуване на робовладелски държави.

Култура на Старата Индия. Индийска писменост и начало на научни знания, строителство и изкуство. Религията в Индия — опора на кастовия ред.

3. Старият Китай (2 часа)

Китайската държава в най-старо време. Великата китайска равнина и поминък на най-старото население. Образуване на китайската държава. Жестокото потискане на робите и селяните. Борби и въстание против робовладелците.

Култура на стария Китай. Писменост, наука и изобретения на старите китайци. Великата китайска стена. Връзка на Китай с другите народи и значение на старата китайска култура.

Обобщение — *Старият изток — средище на първите народи и държави.*

Б. Стара Гърция (16 часа)

1. Гърция през най-старата епоха (4 часа)

Природа и население на Стара Гърция. Главни области в Гърция. Климат и природни богатства. Население и поминък — земеделие, скотовъдство, занаяти, мореплаване.

Животът на гърците в най-старата епоха. Поемите на Омир: „Илиада“ и „Одисея“. Стопански живот и обществена уредба на гърците според поемите на Омир. Появяване на роби и робовладелци.

Религия на старите гърци. Олимпийски богове. Митове за герои: за Прометей, за Херкулес и аргонавтите. Отражение на обществения живот и околната действителност в религията на гърците.

Гръцка колонизация. Причини за колонизацията през VIII до VI в. преди н. е. Гръцки колонии по Черно, Егейско и Средиземно море. Търговия. Поява на пари. Управление на колонии.

2. Държави-градове в Стара Гърция (4 часа)

Спарта. Образуване на спартанската държава и нейното устройство. Спартанци и илоти и борбата между тях.

Бит и възпитание на спартанците. Общинният бит в Стара Спарта. Възпитанието на спартанците. Завоевания на Спарта в Пелопонес. Пелопонески съюз.

Атина

Обществено и държавно устройство на атинската държава. Природни условия в Атина и възникване на атинската държава. Евпатриди и демос. Държавна уредба. Развитие на земеделието и занаятите в Атина. Заробване за дълг.

Борби на атинския демос срещу аристократите. Солон и неговите закони. Отменяне на дълговото робство и установяване на имуществено деление на атинските граждани. Законодателство на Солон и неговото значение. Начало на Атинската робовладелска демократия.

3. Гръко-персийски войни и развитие на робството в Гърция до V в. преди н. е. (4 часа)

Начало на гръко-персийските войни. Причини и повод за войната. Нахлуване на персийските войски в Гърция. Битката при Маратон.

Победата на гърците в гръко-персийските войни. Подготовка на персите за ново нападение. Походът на Ксеркс. Битката при Термопили и Саламин. Разгромяване на персите и край на войните.

Разцвет на атинската държава. Атински морски съюз начело с Атина. Реформите на Перикъл. Разцвет на атинската робовладелска демократия. Стопански и културен разцвет.

Робството в Стара Гърция. Развитие на робовладението. Източници на роби. Използване на робския труд и занаятчийските работилници, селското стопанство, мореплаването. Значение на робския труд. Борби на робите срещу робовладелците.

4. Културата на Стара Гърция (2 часа)

Театър и изкуство. Произход на театъра. Трагедия и комедия. Олимпийски игри. Изкуства — архитектура, скулптура и живопис.

Наука и просвета. Възникване на науките в Стара Гърция. История (Херодот). Училища в Стара Гърция. Гръцка писменост. Трудът на робите — основа за развитие на гръцката култура. Значение на културата на старите гърци.

5. Упадък на Стара Гърция (1 час)

Пелопонески войни. Причини за войните — съперничество между Пелопонеския съюз и Атинския морски съюз. Начало на войните. Походът в Сицилия и поражението на Атина. Последници от войните. Въстания на робите. Отслабване на гръцките държави.

Стара Македония (3 часа)

Издигане на македонската държава. Природа и население на Македония. Уредба на македонската държава при Филип II, Завладяване на Тракия. Установяване на македонска власт над Гърция.

Походите на Александър Македонски на Изток. Александър Македонски — поход в Персия. Походи на македонските войски в Египет и Индия. Образуване на обширна държава начело с Александър Македонски. Разпадане на Александровата империя.

Елинистическа култура. Развитие на държавите и културата на Източното Средиземноморие през III—II век преди н. е. Елинистически културни центрове. Египетска Александрия. Развитие на науката, литературата, изкуството.

Обобщение — *Робовладението в Стара Гърция*

В. Старият Рим (15 часа)

1. Рим през най-старата епоха (3 часа)

Образуване на римската робовладелска държава. Природа и население на Стара Италия. Издигане на гр. Рим в държава. Поминък и религиозни вярвания на старите римляни.

Обществено и държавно устройство на Рим. Патриции и плебеи. Държавна уредба. Падане на царската власт и установяване на република.

Борба между патриции и плебеи. Искания на плебеите. Народни трибуни. Поява на робовладелска класа. Борба и победа на плебеите за консулска власт. Уредба на римската робовладелска аристократическа република.

2. Завоевания на Римската робовладелска република (3 часа)

Завладяване на Италия. Организация на римската войска. Войни с италиейци и гали. Заграбване земите на покорените народи. Завладяване на Италия.

Пунически войни. Борба между Рим и Картаген за господство в Западното Средиземноморие. Походът на Ханибал в Италия. Победа на Рим и разрушение на Картаген. Завладяване на Испания.

Рим — господар на Средиземноморието. Покоряване на Траките. Падане на гърците под властта на Рим. Римски завоевания в Средиземно море. Грабителски характер на римските войни и последици от тях.

3. Въстания на робите и бедните и падане на Римската република (4 часа)

Ранни робски въстания. Огромен приток на роби в Рим. Трудът на робите — основа на римското стопанство. Пазари за роби. Гладиатори. Избухване и ход на ранните робски въстания.

Борба на бедните селяни за земя. Разоряване на селяните в Италия. Реформите на братя Гракхи. Причини за неуспеха на реформите.

Голямото робско въстание начело със Спартак. Заговорът на гладиаторите в Капуа. Въстание на робите начело със Спартак. Походът на въстаниците в Северна и Южна Италия. Разногласия сред въстаниците. Героичният край на Спартак. Причини за неуспеха и значение на въстанието.

Падане на републиката в Рим в I в. преди н. е. Управление на Юлий Цезар. Превръщане на римската армия в наемна. Заговорът против Цезар и неговото убийство. Падане на републиката. Причини за падане на републиката и установяване на империя.

4. Римска империя (5 часа)

Установяване на империята. Управление на Октавиан Август и уредба на империята. Укрепване на господството на робовладелците. Нови римски завоевания при император Траян. Завладяване на Балканския полуостров.

Римска култура в края на републиката и началото на империята. Строителство, архитектура и скулптура. Литература и наука. Календар. Римски градове и паметници в България. Значение на античната култура.

Упадък на Римската империя в края на II и началото на III век преди н. е. Упадък на робовладелското стопанство. Бягство и въстание на робите и покorenото население в провинциите. Борбата на Рим срещу нашествието на варварските племена.

Християнство. Възникване на християнство. Признаване християнството за държавна религия в Римската империя. Християнството средство за угнетяване и потискане на робите.

Падане на Западната Римска империя. Неуспешни опити за укрепване на империята. Засилване упадъка на робовладелското стопанство. Разделяне на империята на Източна и Западна. Нови въстания на робите и колоните. Превземане на Рим от готите.

Обобщение — Робовладението в Рим и причини за падането на робовладелския строй.

VI КЛАС

2 часа седмично	— 66 часа годишно
За нови знания	— 45 часа
За преговор и др.	— 21 часа

ИСТОРИЯ НА СРЕДНИТЕ ВЕКОВЕ

I. РАННО СРЕДНОВЕКОВИЕ

Западна Европа от V до XI век (5 часа)

Възникване на нови държави в Западна Европа. Промени в живота на германските племена след падането на Западната римска империя. Разселване на германци и образуване на варварски държави върху пределите на Римската империя. Премахване на робството. Поява на едро земевладение.

Франкска държава. Възникване на франкската държава. Задавяване на Галия от франките. Поява на едри земевладелци. Засилване на кралската власт при Хлодвиг. Съюз на краля с църквата. Начало на закрепостяване на свободните селяни.

Франкската империя при Карл Велики и нейното разпадане. Воевателни войни на франките. Провъзгласяване на империята от Карл Велики. Засилване на сеньорите. Разпадане на Карловата държава. Образуване на отделни държави: Франция, Германия и Галия.

Феодално стопанство до XI век. Развитие на натуралното стопанство и оръдия на труда. Феодални имения и селски дялове. Свободни селяни и техните задължения към феодала.

Феодална разпокъсаност в Западна Европа. Независими феодални сеньори и васали. Рицари. „Феодална стълба“. Църквата — феодален владетел. Съпротива на селяните срещу феодалния гнет.

Установяване на феодалния строй в Източната римска империя (12 часа)

Византия от V до XI век. Развитие на стопанството след V век. Опити за възстановяване на робовладелската Римска империя. Юстиниан. Закрепостяване на свободните селяни. Народни въстания. Ослабване на империята.

Византийска култура. Просвещение. Паметници на архитектурата и изобразителното изкуство. Влияние на византийската култура.

Славяните до XI век (4 часа)

Славяни. Първоначални поселения. Поминък на старите славяни. Вярвания и нрави. Появяване на неравенството у славяните. Разлагане на първобитно-общинния строй. Разселване на славяни на три групи.

Южните славяни от VII до XI век. Заселване на славяните Балканския полуостров. Византия и славяните. Историческо значение на славянското заселване на полуострова. Образуване на южнославянските държави: България, Сърбия, Хърватско, Словения.

Източните славяни от VII до XI век. Поселища и първи държави. Образуване на Киевското княжество. Обединение на източните славяни в Киевска Русия. Закрепостяване на селяните и развитие на феодални отношения. Култура на Киевска Русия.

Западните славяни от VII до XI век. Образуване на западни славянски държави. Великоморавско княжество — Чехия и Полша. Борбите им с немските феодали. Разпадане на Великоморавия.

Установяване на феодален строй на изток (3 часа)

Арабия през VI до XI век

Начало на обединение на арабските племена. Природа и население на Арабия. Поминък. Поява на религията на исляма и нейната същност. Обединение на арабите.

Арабски халифат. Завоевания на Арабския халифат. Установяване на феодален строй в халифата. Борба на покорените народи против арабското владичество. Разпадане на халифата. Арабска култура.

Китай

Установяване на феодален строй в Китай. Обединение на Китай от VII до XI век в Китайска империя. Феодални отношения в Китай. Селски въстания и борба с чергарските племена. Култура на Китай.

Обобщение — *Поява и същност на феодалния строй.*

II. РАЗЦВЕТ НА ФЕОДАЛИЗМА

Развитие на занаятите, търговията и градовете от XI до XV в.
(3 часа)

Възникване на градовете. Развитие на занаятчийството и отделянето му от селското стопанство. Поява на феодалните градове. Развитие на търговията. Възникване на стоково-паричното стопанство. Пазари и банки.

Бит и култура на средновековните градове. Средновековния град. Животът на гражданите и феодалите. Цехове и гилдии.

Класовата борба в градовете. Борба на градовете със сеньорите. Градско самоуправление и градски републики. Вътрешни борби в градовете: между цеховете и градските първенци, между цеховите организации и калфите и чираците.

Католическата църква през средните векове (3 часа)

Църквата — най-едрият феодал. Източници на доходите на църквите. Животът на духовенството. Борбата между папи и императори. Народни движения против църквата.

Кръстоносни походи. Причини за кръстоносните походи. Първи кръстоносен поход. Йерусалимско кралство. Монашеско-рицарски редени.

Последни кръстоносни походи. Четвърти кръстоносен поход. Образуване на Латинската империя. Походът на децата. Последствия от кръстоносните походи в Западна Европа и Изтока.

Образуване на централизирани феодални държави в Европа от XI до XV век (4 часа)

Засилване на кралската власт във Франция. Феодалната раздробяемост на Франция до XI век. Развитие на занаятите и търговията. Издигане на градовете. Съюз между краля и градовете. Генерални щати. Укрепване на кралската власт.

Засилване на кралската власт в Англия. Нашествие на норманите в Англия. Укрепване на кралската власт. Засилване на експлоатацията на селяните. Великата харта на свободата. Начало на английски парламент.

Стогодишната война и селски въстания във Франция и Англия. Причини и начало на стогодишната война. Въстание в Париж. Селско въстание — Жакерия. Поражение на френските феодали. Селско въстание в Англия. Тежкото положение и вълненията на селяните — въстание начело с Уот Тайлер. Причини за поражение на въстаниците и последици.

Франция и Англия през XV век. Възобновяване на стогодишната война. Народната борба на френския народ срещу завоеватели. Народната героиня Жана Д'Арк. Край на войната. Политическо единение на Франция. Начало на кралския абсолютизъм в Англия.

Чехия през XIII до XV век (2 часа)

Борба на чешкия народ против немските нашественици. Стогодишния разцвет в Чехия през XIII — XIV век. Немска колонизация. Общонародно движение против немските феодали и католическата църква — Ян Хус.

Селска война в Чехия. Начало на въоръжена борба против немското потисничество. Умерени и таборити. Хуситски войни. Ян Жижка. Поражение на таборитите. Значение на хуситската борба.

Културата в Западна Европа от V до XIII в. (1 час)

Реакционното влияние на църквата в развитието на науките и културата. Властта и влиянието на папата. Инквизиция. Училища под властта на църквата. Университети. Борба на църквата про-

тив свободната научна мисъл. Роджер Бекон. Архитектура — го-
чески и романски стилове.

Русия през XIII — XIV век (2 часа)

Борбите на руския народ срещу чуждите нашественици. Р.
покъсаност на Киевска Русия на феодални владения. Завладяване
Русия от татарите и борба за освобождение. Разгромяване на шв
ските завоеватели. Александър Невски. Битката при Чутското езе

Начало на обединение на руските земи. Обединяване на
ските земи около Московското княжество. Куликовската битка. П
върщане на Московското княжество в общоруска държава през X
в. Отхвърляне на монголското иго.

Обобщение — *Разцвет на феодализма от XI до XV век.*

Зараждане на буржоазни отношения и култура (2 часа)

Италия през XV век и зараждане на буржоазията. Политич
ска разпокъсаност на Италия. Търговски републики — Генуа и Вен
ция. Възникване на манифактурите. Поява на наемни работници
Въстание на чомпите.

Начало на буржоазната култура в Италия. Предпоставки
развитието на културата. Хуманизъм и Възраждане. Науката, лит
ратурата и изкуството в Италия през XIV—XV век. Значение на х
манизма.

III. КЪСНО СРЕДНОВЕКОВИЕ

Развитие на техниката и географски открития (3 часа)

Развитие на техниката в Западна Европа. Подобряване ор
дията на труда в занаятчийството и селското стопанство — условия
за развитие на техниката. Откриване на водния двигател и нови по
стижения в металургията. Военна техника и корабостроене. Книго
печатане.

Откриване на Америка и морски път за Индия. Причини за
географските открития. Търсене на път за Изтока. Откриване на
Америка от Христофор Колумб и морски път за Индия от Васко да
Гама. Заробване и изстребление на населението в Америка. Като
лическата църква и колониите.

Последици от географските открития. Развитие на промишлен
ността и търговията в Европа. Изместване на търговските пътища
и центрове. Натрупване на пари. Повишаване цените на стоките

Англия през XVI век (2 часа)

Начало на капиталистическото развитие в Англия през XVI
в. Поява и развитие на манифактурата. Обезземляване на селяните и
поява на капиталистически селски стопанства. Кървави закони. Бор
бата на селяните за земя. Кралската власт и парламента.

Развитие на търговията и борба за колонии. Морска търговия
Съперничество между Англия и Испания. Разгром на „Непобедимата
армада“. Първи колонии на Англия.

Развитие на Франция (1 час)

Установяване на неограничена монархия. Развитие на промишлеността и търговията. Засилване на буржоазията. Укрепване на централната власт при Ришельо. Народни въстания. Утвърждаване на неограничена монархия при Людовик XIV.

Реформация и селска война в Германия (3 часа)

Начало на реформацията в Германия. Зараждане на буржоазията. Политическа разпокъсаност. Общонародно движение против католическата църква. Мартин Лютер. Как феодалите, гражданите и селяните разбирали реформацията.

Селска война в Германия. Народна реформация — Томас Мюнхер. Успехи на въстанието. Потушаване на селското въстание и последици от селската война.

Борбата на католическата църква с реформацията. Разпространение на реформацията. Средства на католическата реакция за борба против нея: йезуитски ордени, инквизиция и цензура.

Русия през XVI и първата половина на XVII век (2 часа)

Превръщане на Русия в многонационална централизирана държава. Развитие на стопанството. Засилване на дворяните и пълно укрепостяване на селяните. Самодържавие — Иван Грозни. Приединяване на Казахското, Астраханското и Сибирското ханство. Война за излаз на Балтийско море.

Селска война в Русия и разгром на Полско-шведската интервенция. Селската война под ръководството на Иван Болотников. Потушаване на въстанието. Народна съпротива срещу нахлулите полски и шведски интервенти. Кузма Минин и Пожарски. Разгром на интервентите.

Културата в Европа от края на XV до първата половина на XVIII век (3 часа)

Развитие на литературата и обществените учения. Причини за културния подем след XV век. Развитие на хуманизма. Осмиването на феодалите и църквата. Обществени учения. Литература.

Разцвет на изкуствата. Италия — родина на Възраждането. Леонардо да Винчи, Рафаел, Микеланджело. Живописът през XVI и XVII век: Веласкез, Рембранд. Архитектура.

Развитие на науката и техниката. Борба на науката с църквата. Разширяване знанията за вселената: Коперник, Джордано Бруно, Галилео Галилей. Разширяване на географските познания. Развитие на техниката.

Обобщение — Класовата борба през феодалния строй. Причини за падането на феодалния строй и заменянето му с капиталистически.

VII КЛАС

ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРИЯ

2 часа седмично	—	66 часа годишно
За нови знания	—	51 часа
За преговор и др.	—	15 часа

I. БЪЛГАРСКИТЕ ЗЕМИ ПРЕЗ ЕПОХАТА НА ПЪРВОБИТНО-ОБЩИННИЯ И РОБОВЛАДЕЛСКИЯ СТРОЙ (2 часа)

Първобитно-общинен строй. Поява и живот на първобитните хора в нашите земи. Първи оръдия на труда. Първобитна община. Останки в днешните български земи от първобитните хора. Тракийски бит и култура на траките.

Робовладелски строй. Гръцка колонизация по бреговете на Черно море. Разлагане на първобитно-общинния строй у траките и възникване на тракийски държавици. Македонско владичество. Установяване на римска власт в Балканския полуостров. Останки от гръцката и римската култура в нашите земи.

II. БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ ЕПОХАТА НА ФЕОДАЛИЗМА

A. Създаване на българската държава и установяване на феодализма (7 часа)

Образуване и утвърждаване на славяно-българската държава. Разложение на родовия строй у славяните. Съюз на славянските племена в Северна България. Прабългари. Идването на българите на Балканския полуостров. Създаване на славяно-българска държава — хан Исперих. Утвърждаване на славяно-българската държава при Тервел.

Издигане на славяно-българската държава. Разширяване на държавата при Крум. Първи закони и тяхното значение за развитието на феодалните отношения. Строителство в България при Омуртаг.

Въвеждане на християнството в България. Причини за въвеждане християнството при княз Борис I. Съпротива на част от болярите срещу новата религия. Значение на покръстването. Опити

създаване на самостоятелна българска църква. Утвърждаване на феодалния строй.

Начало на славянската писменост. Историческа необходимост създаването на славянска писменост. Живот и дейност на Кирил и Методий. Характер и значение на тяхното дело. Дейността на учениците им в България — Климент.

Могъщество на българската феодална държава и разцвет на българската култура в началото на X век. Войни на цар Симеон и териториално разширение на България. Последици от войните. Разцвет на културата — книжнина и строителство.

Народна съпротива срещу феодалния гнет — богомилство. Феодални размирици при цар Петър. Влошаване положението на селяните. Поява на богомилството и неговият антифеодален характер. Значение и разпространение на богомилството на Балканския полуостров и в Западна Европа.

Падане на България под византийско иго. Борба за запазване на българската държава. Падане на Източна България под византийска власт. Западна българска държава. Героичната борба на българския народ срещу византийските завоеватели. Самуил. Падането на България под византийско иго.

Разцвет на феодализма от XII до XV век (5 часа)

Освобождаване на България от византийско иго. Положение на народа под византийска феодална власт. Въстания през XI век. Въстание начело с Петър и Асен и освобождение на България. Борба за пълно освобождение на българските земи — Калоян. Отношения с папата и Латинската империя. Временно надмощие на феодалното болярство.

Развитие на българската държава през XIII век. Иван Асен — външна политика. Политическо издигане на държавата. Външна политика — търговия и строителство.

Селско антифеодално въстание начело с Ивайло. Засилване на феодалния гнет на селяните. Опустошаване на българските земи от татарите. Начало и ход на селското въстание начело с Ивайло. Причини за неуспеха на въстанието и неговото значение.

Стопански, обществен и културен живот на България през XIII и XIV век. Развитие на селското стопанство, занаятите и търговията. Градове. Класи. Политическа разпокъсаност. Развитие на българската култура и книжнина. Строителство, живопис и художествени занаяти. Характер и значение на средновековната българска култура.

Падане на България под турско иго. Упадък на българската държава през XIV век. Нашествие на турците на Балканския полуостров. Героичният отпор срещу турските завоеватели. Падане на Балканския полуостров под турската феодална власт. Причини за падането на българската държава под турско иго.

В. Българският народ под гнета на турския феодализъм в средата на XVII век (2 часа)

Положението на българския народ под турско иго. Варварският характер на турския феодализъм. Рязко влошаване положението на българския народ под турско иго. Единични и масови помохамеданчвания. Помохамеданчване на българите в Родопите.

Борба на българския народ против турския феодален гнет. Упадък на Турция след XV век. Първи народни въстания — Търновско и Чипровско. Хайдутство.

Г. Възраждане на българския народ и борба за национално признаване и освобождение — (8 часа)

Начало на Възраждането. Стопански и обществени промени в българските земи в края на XVIII и началото на XIX век. Животът в градовете. Промени в селското стопанство. Първи възрожденци. Паисий Хилендарски и Софроний Врачански.

Борба за национално признаване. Борба за ново българско училище. Развитие на книжнината и печата. Читалища. Театър. Борба за самостоятелна българска църква. Значение на победата над Цариградската патриаршия.

Борба за политическо освобождение. Руско-турски войни и влияние на Русия в България. Участие на българи в освободителното движение на Сърбия и Гърция. Въстание през втората половина на XIX век.

Начало на организирана борба за освобождение. Георги Серафимовски — биографични данни. Идеология и план за освобождението на България. Навлизане на въстанически чети в България. Значение на четите.

Изграждане на революционна организация. Нова насока на революционната борба. Революционна идеология и дейност на Васил Левски и Любен Каравелов. Създаване на български революционен централен комитет. Изграждане на вътрешната революционна организация — Васил Левски.

Христо Ботев начело на БРЦК. Революционната организация след смъртта на В. Левски. Живот и идеология на Христо Ботев. Христо Ботев вожд на национално-революционното движение.

Априлско народно въстание. Гюргевски комитет. Подготовка на въстанието в Пловдивския революционен окръг. Събранието в Оборище. Обявяване и ход на въстанието. Причини за неуспеха му. Четата на Хр. Ботев. Характер и значение на въстанието.

Руско-турска освободителна война. Движение в защита на българския народ. Братският руски народ и турските зверства. Цариградска конференция. Подготовка на войната. Боевете при Стара Загора и Шипка. Героизмът на руските войници и българските опъл-

енци. Превземането на Плевен. Сан-стефански мир и Берлински договор. Прогресивният характер и значение на Руско-турската освободителна война.

III. УТВЪРЖДАВАНЕ НА КАПИТАЛИЗМА В БЪЛГАРИЯ (8 часа)

Уредба на българската буржоазна държава. Движение про- в Берлинския договор. Учредително събрание. Приемане на Тър- овската буржоазна конституция. Уредба на Южна България.

България в първите години след освобождението. Обществено- номически промени. Борбата между консерватори и либерали за аста. Режим на пълномощията. Възстановяване на конституцията.

Съединение на Южна със Северна България. Разпокъсването а България — пречка за нейното развитие. Подготовка и провеже- не на Съединението. Сръбско-българска война и нейният спра- длив характер за българския народ. Признаване на Съединението.

Засилване на капиталистическото развитие. Влошаване на по- жението на дребните селски стопани и занаятчиите след Сръбско- лгарската война. Терористическият режим на Стефан Стамболов. дем на капиталистическата индустрия. Реакционна вътрешна и ъншна политика. Сваляне правителството на Ст. Стамболов.

Начало на работническото и социалистическо движение в Бъ- лгария. Положение на работническата класа и зараждане на работни- ческото движение. Начало на социалистическа пропаганда — Д. Бла- ев. Основаване на БРСДП. Поява на марксистко и опортюни- стическо движение в партията.

Селско движение в България. Реакционна вътрешна и външна лтика на буржоазните правителства в края на XIX и началото в XX век. Недоволство на бедните селяни — митинги, демонстра- ии и бунтове. Създаване на БЗНС.

България през първите десетилетия на XX век. Подем в разви- тето на капитализма. Илинденско и Преображенско въстание. Сношение на българската буржоазия към въстанието. Засил- вене властта на монарха.

Подем на работническото движение в България в началото на XX век. Разцепление на БРСДП и създаване на марксистическа пар- тия на българската работническа класа. Изграждане на ОРСС. Георги Димитров начело на ОРСС и стачните борби.

Б. Войни на българската буржоазия (4 часа)

Балканска и Междусъюзническа война. Причини за Балкан- ската война и образуване на Балканския съюз. Борба на БРСДП (т. с.) против войната. Ход и характер на войната. Избухване на Междусъюзническата война. Първа национална катастрофа.

Първа световна война и участие на България в нея. Причини и характер на войната. Ход на военните действия. Подготовка за участие и намеса на България във войната. Развитие на военните действия. Борба на БРСДП (т. с.) срещу войната.

Великата Октомврийска социалистическа революция. Положението на Русия по време на Първата световна война. Февруарска революция. Сваляне на царизма в Русия и победа на революцията. Декрети за мира и земята. Значение на Великата октомврийска социалистическа революция.

Влияние на Великата октомврийска социалистическа революция в България. Надигане на българския народ против правителството и войната. Пробивът на Добро поле. Войнишко въстание. Излизане на България от войната. Втора национална катастрофа. Край на Първата световна война.

IV. БЪЛГАРИЯ В НАЙ-НОВО ВРЕМЕ

А. Подем на революционното движение в България след войната (3 часа)

Изостряне на класовата борба в България след войната. Стопанска криза. Ньойският договор и неговите грабителски условия. Тежко положение на трудещите се. Транспортната стачка. Превръщане на БКП в масова партия на българския пролетариат.

Управление на БЗНС. Демократичното правителство на Александър Стамболийски. Реформаторска дейност на БЗНС. Външна политика. Липса на единство между земеделци и комунисти. Настъпление на буржоазията. Фашистският преврат на 9 юни 1923 г.

Септемврийско народно антифашистко въстание. Подготовка на Септемврийското народно антифашистко въстание. Настъпление на фашизма след 9 юни. Ориентиране на партията към въоръжено въстание. Васил Коларов и Георги Димитров — главни ръководители на въстанието. Ход на въстанието. Героизмът на работниците и селяните. Причини за неуспеха на въстанието и неговото историческо значение.

Б. България през време на фашистката диктатура (6 часа)

Фашистките сговористки правителства след 1923 година. Управление на Александър Цанков. Продължаване на терора и убийствата след поражение на въстанието. Настъпление на буржоазията и ликвидиране на демократичните завоевания на трудещите се. Събитията през април 1925 година. Временно укрепване на капитализма. Образуване на БРП.

Лайпцигският процес и отражението му в България. Разобличаване на плановете на германския фашизъм. Героичната защита на Г. Димитров пред Лайпцигския процес и нанасяне първия удара срещу фашизма. Международното работничество в защита на Г. Димитров. Българската работническа класа и трудещите се в защита на Г. Димитров. Георги Димитров — знаменосец на борбата срещу фашизма и империалистическата война.

Установяване на открита монархо-фашистка диктатура. Стопанска криза и подем на работническото движение. Засилване на стачни-

те борби. Фашистки преврат на 19 май 1934 година. Установяване на монархо-фашистката диктатура. Борбата на БРП за изграждане на единен фронт.

Борбата на Българския народ срещу възличането на България във Втората световна война. Причини за Втората световна война. Ориентиране на българските монархо-фашистки правителства към Германия. Партията начело на борбата на българския народ срещу войната. Соболева акция. Присъединяване на България към фашисткия блок. Вероломното нападение на хитлеристка Германия над Съветския съюз.

Въоръжената борба на българския народ против хитлеристката окупация на страната и капиталистическото господство. Недоволството на българския народ и борбата против войната. Призивът на БРП (к) към въоръжена борба. Начало на партизанското движение в България. Образуване на Отечествения фронт и неговата програма.

Нов етап на въоръжената борба. Превръщане на партизанските части в народно-освободителна въстаническа армия. Безсилието на буржоазията да се справи с народната съпротива.

В. България по пътя на социализма (6 часа)

Победа на Деветосептемврийското народно въоръжено въстание. Победоносното настъпление на Съветската армия. Подготовка и провеждане на Деветосептемврийското въоръжено въстание. Образуване правителството на Отечествения фронт. Начало на социалистическата революция в България.

Отечествена война на българския народ. Положението в страната и задачите на народната власт. Сключване на примирие и подготовка за участие във войната. Първа и втора фаза на войната. Героизмът на българската войска в Югославия и Унгария.

Укрепване на народнодемократичната власт. Народен съд и прием на свободата. Първи социал-икономически мероприятия на народната власт. Подписване на мирен договор. Провъзгласяване на България за народна република. Приемане на конституцията на НР България.

Социалистическо строителство в НРБ. Двегодишен народно-стопански план. Национализация на индустриалните предприятия и банките. Историческият V конгрес на БКП. Първи петгодишен народностопански план и неговото предсрочно изпълнение. Миролюбивата политика на НР България.

Победа на социализма в НР България. Изпълнение на втория петгодишен народностопански план. Седмият конгрес на БКП — конгрес на победилия социализъм.

Програма за постепенен преминаване на НРБ към комунизма. XII конгрес на КПСС и VIII конгрес на БКП. Директивите за развитието на НРБ през периода 1961—1980 година. Развитие на социалистическата култура в Народна република България — образование, литература и изкуство. Ръководната роля на БКП.

VIII КЛАС

2 часа седмично — 58 часа годишно

За нови знания — 45 часа

За преговор и др. — 13 часа

I. НАЧАЛО НА НОВОТО ВРЕМЕ

1. Английската буржоазна революция през XVII век. Начало на промишлен преврат (5 часа)

Англия в навечерието на революцията. Развитие на капитализма в промишлеността и селското стопанство. Борба на буржоазията със Стюартите.

Гражданска война. Начало на революцията. Борба на народните маси срещу краля. Борба между парламента и армията. Провъзгласяване на републиката.

Английска република. Движение на народните маси и потъпкването му. Управление на Кромвел. Установяване на парламентарна монархия в Англия. Историческото значение на английската буржоазна революция.

Промислен преврат. Премиване от занаятчийско и манифактурно към крупно машинно производство. Изнамиране на парната машина. Начало на формиране на нови основни класи: буржоазия и пролетариат. Борба на работниците против буржоазията. Завладяване на Индия.

2. Борба за независимост в Северна Америка и образуване на САЩ (2 часа)

Война за независимост на Северна Америка. Развитие на английските колонии в Северна Америка. Изстребване на индианците. Робство на негрите. Войната за независимост и „Декларация за независимостта.“

Образуване на САЩ. Помощта на Европа и победа на колоните във войната. Версайски мир. Народното въстание под ръководството на Даниел Шейс. Американската конституция и нейната буржоазна ограниченост.

3. Русия през XVII и XVIII век (2 часа)

Образуване на руската дворянска империя. Изостаналостта на страната. Войни с Турция и Швеция. Тежкото положение на народните маси. Въстание под предводителството на Кондратий Булавин. Реформи на Петър I.

Руска дворянска империя през XVIII век. Икономическо развитие на Русия през втората половина на XVIII век. Селска война под ръководството на Емелян Пугачов и нейното значение. Засилване на дворянската диктатура след въстанието. Външна политика на руския царизъм.

II. ЕВРОПА В КРАЯ НА XVIII И НАЧАЛОТО НА XIX ВЕК

1. Френска буржоазна революция през XVIII век (6 часа)

Франция в навечерието на революцията. Криза в селското стопанство, промишлеността и търговията. Пълно разложение на феодализма и абсолютизма. Съсловията във Франция и борбата между тях. Феодалните порядки — пречка за развитие на капиталистическите отношения.

Идеология на прогресивната буржоазия и народните маси. Основни насоки и характер на идеологията на буржоазията. Представители на буржоазната идеология. Фр. Волтер и Ш. Монтескьо. Жан Жак Русо — представител на дребната буржоазия. Жан Мейе — изразител на интересите на бедните.

Начало на революцията. Нарастване на икономическата и политическата криза на страната. Народно въстание на 14 юли 1789 г. и превземането на Бастилията. Революционно движение в селата. Декларация за правата и конституцията от 1791 година. Заемане на властта от едрата буржоазия.

Падане на монархията. Законодателно събрание. Начало на революционните войни. Дантон, Марат. Народното въстание на 10 вгуст 1792 година и сваляне на монархията.

Франция по време на Конвента. Свикване на Конвента и провъзгласяване на републиката. Борба между жирондисти и якобинци. Езекуцията на краля. Намеса на Англия, Холандия и Испания във войната против Франция. Контрареволуционен бунт във Вандея. Становяване на якобинска диктатура.

Якобинска диктатура. Революционни преобразования на якобинците. Патриотичен подем в страната и победа над контрареволуцията и външните врагове. Вътрешна борба сред якобинците. Класова ограниченост на якобинската политика към градската и селската беднота. Контрареволуционният преврат на Девети Теридор. Значение на френската буржоазна революция.

2. Франция от 1794 до 1815 година (2 часа)

Контрареволуционен конвент и Директория. Френска империя — зостряне на класовата борба във Франция — 1794—1795 година.

Установяване на Директорията. Държавен преврат на 18 брюмер и установяване на военно-буржоазна диктатура. Вътрешна и външна политика на Франция през време на Консулството и империята. Континентална блокада на Англия.

Криза в Наполеоновата империя. Отечествена война на Русия — 1812 година. Разгром на Наполеоновата армия. Битката на народите при Лайпциг и пълен разгром на Наполеоновата империя. Реставрация на Бурбоните и стоте дни на Наполеон. Решение на Виенския конгрес.

III. ЕВРОПА ПРЕЗ ПЪРВАТА ПОЛОВИНА НА XIX ВЕК

1. Франция през първата половина на XIX век (1 час)

Период на реставрацията. Юлска буржоазна революция и юлска монархия. Първи прояви на борбите на работническата класа — Лионски въстания (1831—1834 г.) и тяхното историческо значение. Социалистически дружества. Огюст Бланки.

2. Англия през първата половина на XIX век (2 часа)

Икономическо и политическо развитие на Англия до средата на XIX век. Развитие на едрата промишленост и положението на работническата класа. Борба за избирателна реформа и участието на работниците в нея. Английският парламент като оръдие на едрите собственици.

Чартизъм. Възникване на чартизма. Течения в чартисткото движение. Причини за поражението на чартисткото движение. Значение на чартизма.

3. Утопичен социализъм (1 час)

Исторически предпоставки за възникването на утопичния социализъм. Сен Симон, Шарл Фурие, Роберт Оуен и тяхната критика на капитализма. Отричане на революционната борба против капитализма. Значение на утопичния социализъм.

4. Научен комунизъм (2 часа)

Възникване на научния комунизъм. Предпоставки за възникване на научния комунизъм. Начало на революционната дейност на Карл Маркс и Фридрих Енгелс. Карл Маркс и Фридрих Енгелс — създатели на научния комунизъм и вождове на международното работническо движение.

Борба за създаване на марксистическа партия. Основаване на „Съюза на комунистите“. Основните идеи в „Комунистическия манифест“. Значение на манифеста. Главното в марксизма — учението за диктатурата на пролетариата.

5. Революциите в Европа през 1848—1849 година (2 часа)

Революцията във Франция през 1848 година. Причини и начало на революцията. Временно буржоазно правителство. Предателската тактика на Луи Блан. Юнско въстание. Конституцията от 1848 г. Контрареволуционен преврат и провъзгласяване на втората империя. Значение на революцията от 1848 година.

Революцията в Германия през 1848 година. Икономическо и политическо положение в Германия преди революцията. Положение на работниците. Въстание на силезийските тъкачи. Начало на революцията. Участие на Маркс и Енгелс в революцията. Предателството на германската буржоазия в революцията. Поражение на революцията.

III. РАЗВИТИЕ НА КАПИТАЛИЗМА ПРЕЗ 50-ТЕ И 60-ТЕ ГОДИНИ НА XIX ВЕК

1. Русия през 50-те и 60-те години на XIX век (2 часа)

Източен въпрос и Кримска война. Произход и същност на Източния въпрос. Борбата между капиталистическите държави за влияние в Турция. Кримска война — причини и резултати.

Русия след Кримската война. Икономическо развитие на Русия след Кримската война. Премахване на крепостното право. Промени в държавното управление. Полско народно въстание.

2. Англия и нейните колонии през 50-те и 60-те години на XIX век (2 часа)

Англия в 50-те и 60-те години на XIX век. Търговско-промишлен подем в началото на 50-те години. Политически строй и партии. Англия и Ирландия. Работническо движение.

Английските колонии в началото на XIX век. Канада, Австралия, Индия. Колониалният гнет на англичаните в Индия. Въстание на сипаите.

3. Гражданската война в Северна Америка (2 часа)

САЩ в първата половина на XIX век. Икономическото развитие на САЩ след войната за независимост. Завоевателна външна политика и териториално разширение на Запад. Засилване на капиталистическата експлоатация. Разпространение на робството. Аболуционисти. Въстание на Джон Браун.

Гражданската война в САЩ. Избиране на Абрахим Линколн за президент. Начало на гражданската война. Преход към революционна война. Победа на Севера. Значение на гражданската война в Северна Америка.

4. Китай от XVII до XIX век (1 час)

Феодалният строй в Китай и начало на заробването му от капиталистическите страни. Първа опиумна война. Тайгинско въстание (1850—1864 г.). Тайпинска империя и нейната същност. Втора опиумна война. Характер и причини за поражението на Тайпинското въстание.

5. Обединение на Италия и Германия (2 часа)

Обединение на Италия. Национално обединително движение. План за обединение на Италия „отгоре“. Въстание в Южна Италия — Гарибалди. Образуване на Италианското кралство и присъединяване на Венеция и Рим.

Обединение на Германия. Германия в 50-те и 60-те години на XIX век. Развитие на капитализма в селското стопанство и промишлеността. Въпросът за пътищата за обединение на Германия. Войни на Прусия и образуване на Северо-германски съюз. Завършване обединението на Германия. Работническо движение през 60-те години.

6. Първи интернационал (2 часа)

Образуване и дейност на I интернационал от 1864 до 1866 г. Икономическите и политически условия и създаване на международната организация на работниците. „Учредителен манифест“ и „Устав на I Интернационал“. Карл Маркс и Фридрих Енгелс — основатели на I Интернационал.

Дейност на I Интернационал от 1866 до 1870 година. Базелски конгрес. Борба против прудонисти и бакунисти. Значение на I Интернационал.

7. Развитие на науките и техниката от края на XVII до 70-те години на XIX век (2 часа)

Развитие на науките. Развитие на естествознанието и изучаването на природните явления. Литературата и изкуствата през XIX век.

Развитие на техниката. Техническите открития и тяхното приложение в производството през епохата на промишления преврат. Развитие на машиностроенето, металургията, химическото производство. Използуване на машини в селското стопанство. Транспорт.

ПРОГРАМА ПО КОНСТИТУЦИЯ НА НРБ

VIII КЛАС

(9 часа годишно)

Характер на конституцията на НРБ. Търновската конституция и обществено-икономически и политически промени в България

след Девети септември 1944 година. Приемане конституцията на НРБ; затвърдяване историческите завоевания на народа на Девети септември 1944 година. Осигуряване възможност за строителството на социализма и комунизма в НРБ.

Социалистическата държава — нов тип държава. Социалистическата държава — оръдие за преобразуване на капиталистическото общество в комунистическо.

Висши органи на държавната власт. Избирателна система. Народното събрание — върховен орган на държавната власт. Президиум на Народното събрание. Пълномощия на Народното събрание и на Президиума на Народното събрание.

Местни органи на държавната власт. Народните съвети — местни органи на държавната власт. Пълномощия на народните съвети. Изпълнителни комитети на народните съвети. Участие на трудещите се в Управлението на страната.

Органи на държавното управление. Правителство (Министерски съвет) — висш орган на държавното управление. Пълномощия на Министерския съвет. Отношение между органите на държавната власт и органите на държавното управление.

Народни съдилища и прокурорски надзор. Правораздаването в НРБългария. Народни съдилища. Прокуратура.

Основни права и задължения на гражданите

1. *Равноправие и обществено-икономически права на гражданите в НР България.* Пълно и действително равноправие на гражданите, независимо от пола, възрастта и националната им принадлежност. Видове обществено-икономически права на гражданите.

2. *Основни задължения на гражданите.* Отношение на трудещите се в Народна република България към техните конституционни задължения. Видове основни задължения на гражданите.

Разширение на правата и все по-голямото участие на гражданите в управлението на страната при народнодемократичната държава.

ОБЩА ОБЩА ИСТОРИЯ (втори период), НАЙ-НОВА ОБЩА ИСТОРИЯ И ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРИЯ (IX—XI) КЛАС

В IX клас е предвидено да се изучава нова и най-нова обща история — от Парижката комуна до Втората световна война. Този курс обхваща началото на упадъка на капитализма, първия удар срещу него от Парижката комуна, ликвидирането на капитализма в Русия в резултат на Великата октомврийска социалистическа революция и победата на социализма в СССР.

При изучаването на този материал се налага да бъдат изяснени на учениците условията и законите на икономическото развитие на капиталистическите страни и прерастването на „свободния“ капитализъм в империализъм. На основата на конкретните факти

следва да се разкрие, че капитализмът преминава в друг, монополистически стадий, висш и последен в неговото развитие — империализъм. Да се изтъкне, че империализмът е паразитен, загиващ и умиращ капитализъм, който сковáva развитието на производителните сили; че при него се засилва неравномерното развитие на капитализма и се изострят до крайна степен всичките му противоречия. Предвиденият материал дава възможност да бъде разкрито предучениците, че империализмът е навечерие на пролетарска революция; че неравномерното развитие на капитализма довежда до изоставане в темповете на развитие на старите капиталистически държави и напред излизат нови, по-млади държави; че се засилва борбата за икономическата подялба на света и за неговото териториално пре-разделяне. Тая борба довежда до раздухване на буржоазния шовинизъм, до създаване и разгаряне на вражди между народите, до надпревара в подготовката на война и разрешаване на споровете по насилствен начин. От привежданите факти учениците трябва да стигнат до категоричния извод, че империализмът не може да съществува без войни, без потисничество и експлоатация. Учителят следва да изтъкне и изясни агресивната политика на младите капиталистически държави — Германия, Япония и Италия. Да подчертае, че германският империализъм е най-хищническият, най-разбойническият. Същевременно да се посочи характерът на империализма и в другите страни, особено в Англия, САЩ и Франция, за да се разкрие колониалната експлоатация и гнет над изостаналите народи на Африка, Азия и др.

Във връзка с въпроса за империализма да се разкрива и политиката на буржоазията, нейното отношение към трудещите се, към народните маси, нейните методи за измамване и потискане. От конкретния материал учениците трябва да стигнат до ленинския извод, че „На свободната конкуренция съответствува демокрацията. На монополите съответствува политическата реакция“.

Необходимо е да се обърне внимание на световноисторическото значение на Парижката комуна като първа в света пролетарска държава от нов тип, първообраз на диктатурата на пролетариата. Учениците трябва да разберат причините за поражението на Комуната — липсата на марксистеска партия и на съюзник на пролетариата — селяните. Да се посочи голямото движение на солидарност с Комуната в работническите организации в другите страни, както и прогресивните сили в света, в това число и на българските революционни демократи.

При изучаване на въпросите на II Интернационал трябва да се подчертае разрастването на социалистическото и работническото движение и възникването на масови национални работнически партии, като се покаже процесът на изграждане на социалдемократическите партии в Западна Европа от революционни в реформаторски, съглашателски партии. Необходимо е да се разкрива и разобличава опортюнизмът и ревизионизмът сред ръководните кръгове на работническото движение, измяната на лидерите на II Интерна-

ционал към делото на работническата класа и социализма и преминаването им в лагера на контрареволуционната буржоазия (Милени, Кауцки, десните социалисти в Англия, САЩ, Германия и други страни), което доведе до краха на II Интернационал. Уместно е да се свързва този материал с нашата съвременност, с ролята, която ще играят водачите на социалдемократическите партии, и тяхното отношение към основните въпроси на нашата съвременност.

При изучаване въпросите на руското революционно движение се подчертае великото историческо значение на авангарда на съвременния пролетариат — болшевишката партия. Преди всичко следва да се посочи творческият принос, който даде болшевишката партия за развитието на марксизма; да се изтъкне нейната непримиримост срещу опортюнизма във всичките му разновидности и ръководната роля в победата на социализма в СССР и преминаването към комунизма.

В курса по нова история трябва да се обърне внимание на два вида войни, като се разшири това понятие, по което е работено по-долните класове. Френско-пруската война 1870—1871 година представлява класически пример за превръщане на несправедлива война в справедлива и отбранителна. Да се изтъкне пред учениците, че Прусия успя да победи Франция не само поради превъзходството на своята армия, но и в резултат на националното преданство на френската буржоазия.

При изучаване на Първата световна война необходимо е да се изяснят основните причини, които я предизвикаха, да се разкрият ролята на империалистическа Германия, да се покаже, че виновници за тази световна война са империалистите от всички страни. Необходимо е да се подчертае огромният принос на Русия за разгромяване на Германия.

Изучаването на материала за света в края на XIX и началото на XX век естествено довежда учениците до началото на общата история на капитализма, която започва с Първата световна война и Великата октомврийска социалистическа революция.

Особено внимание да се обърне на изясняване историческите предпоставки и световноисторическото значение на Великата октомврийска социалистическа революция. Учениците трябва да разберат, че Октомврийската социалистическа революция е закономерен резултат от предшестващата класова борба на трудещите се в Русия и в тази революция откри нова ера в историята на човечеството, разсвайки единната дотогава световна капиталистическа система. Светът навлезе в епоха на преход от капитализма към социализма и комунизма. Това е епоха на борба на двете противоположни системи, епоха на социалистическата и на националноосвободителните революции, епоха на краха на империализма, на ликвидирането на колониалната система, епоха на преминаване към социализма на все нови и нови народи, на тържеството на социализма и комунизма в световен мащаб. Необходимо е да се разкрие огромното значение на революцията на руския народ и за другите народи в бивша царска

Русия. Да се изтъкне, че чуждестранната военна интервенция и гражданската война след революцията бяха опит на международната реакция с помощта на свои агенти в страната в лицето на съборните класи да ликвидират пролетарската държава.

Важен момент от историята на СССР е борбата за индустриализация на страната и за колективизация на селското стопанство. При разглеждане на въпросите за социалистическата индустриализация да се подчертае нейната коренна отлика от капиталистическата. Да се посочи, че социалистическата индустриализация, за разлика от капиталистическата, започва с изграждането на тежката индустрия. Да се подчертае огромното значение на колективизацията на селското стопанство, която по своите последици е равнозначна на революционния преврат от октомври 1917 година.

С оглед задачите на обучението по история следва убедително да се посочи и изтъкне изменението в положението на трудещите се в СССР и тяхното ново отношение към труда. Израз на това ново отношение е социалистическото съревнование и други форми, които тласкат напред развитието на производството. Учениците трябва да разберат ролята на непрекъснатото повишаване производителността на труда за спечелване съревнованието с капиталистическата система и за победата на комунизма.

Необходимо е на учениците да се обърне внимание, че огромните успехи на социалистическото строителство бяха постигнати в непрекъсната ожесточена борба с класовия враг. Разглеждането на този материал предизвиква у тях дълбока ненавист към всички врагове на съветската държава, към враговете на прогреса, на мира и социализма, към ония, които и днес подготвят война срещу СССР и страните с народна демокрация.

Като говори за първия етап от общата криза на капитализма учителят трябва да се спрے на революционната вълна, която залпа света след Октомврийската революция и да разкрие причините за неуспеха на революциите в периода 1918—1923 година. Да се изтъкне предателската роля на социалдемократическата върхушка в работническото движение и слабостта на младите комунистически партии в това време.

С конкретни факти за икономическата криза 1929—1933 и 1937 година още веднаж се потвърждават неизбежността и периодическият характер на икономическите кризи в капиталистическата система. Световната икономическа криза през 1929—1933 година изостри още повече всички противоречия в капиталистическата система, което доведе до нова световна война.

Необходимо е да се разкрие характерът на фашизма като открита терористична диктатура на финансовия капитал на най-реакционната част на буржоазията. С конкретни данни да се посочи реакционният и човеконенавистнически характер на идеологията, вътрешната политика и агресивната външна политика на германския фашизъм.

При разглеждане подготовката на Втората световна война от германския фашизъм да се разобличи ролята, която Англия и Франция изиграха с политиката на „ненамеса“. Да се подчертае, че както Първата, така и Втората световна война бе породена от империалистическата система, че те са резултат от по-нататъшното задълбочаване на общата криза на капитализма и изострянето на всички негови противоречия. Виновници и за тази война са империалистите от всички страни.

С конкретни факти да се разкрие героизмът на съветските народи и Съветската армия в борбата срещу хитлеристките нашественици, като се изтъкне огромното значение на победата на Съветския съюз над фашизма. Да се подчертае фактът, че Съветската армия спаси цивилизацията в Европа и Азия от варварството на фашизма и сплоти около себе си народите, които отпаднаха от системата на капитализма.

Необходимо е да се разкрие пред учениците непобедимостта на Съветския съюз, като се подчертаят неговите преимущества пред капиталистическите страни — жизнеспособността на съветския обществен и държавен строй, социалистическата икономика, морално-политическото единство на съветския народ, съветският патриотизъм и др.

Да се посочат огромните успехи на СССР във всички области на живота, като се обърне внимание на високите темпове на развитие, неколккратно превъзхождащи тия в най-силно развитите капиталистически страни. Учителят трябва да обърне внимание, че именно общественоекономическата система осигурява тия темпове. Изпълнението на седемгодишния план за развитие на народното стопанство ще се извърши решаваща крачка в изграждането на материално-техническата база за прехода от социализма към комунизма в СССР и ще се ускори победата в мирното икономическо съревнование със САЩ. Необходимо е да се изяснят двете фази в развитието на комунистическото общество. Да се изтъкнат непрекъснатите грижи за повишаване на материалното и културното благосъстояние на трудещите се. С конкретни фактически данни да се разкрие неуморната борба на Съветския съюз за запазването на мира в целия свят.

Да се подчертае, че ръководеща и направляваща сила на съветските народи както в мирно време, така и във време на война е Коммунистическата партия на Ленин. Комунистическата партия на Съветския съюз е един израз на морално-политическото единство на съветските народи, които уверено вървят към комунизма, което се потвърди на историческите XX и XXII конгрес на КПСС.

Необходимо е да се изтъкне значението на тия конгреси не само за СССР, но и за цялото международно комунистическо и работническо движение. На учениците да се разясни, че Комунистическата партия на Съветския съюз подложи на открита и сурова критика култа към личността и вредните последици от него. Тя смело отхвърли всички неправилни разбирания, които бяха създадени в

периода на култа към личността и спъваха развитието на съветското общество. Възстановиха се Ленинските норми на партиен живот и на държавно ръководство.

Правилното разглеждане на тия въпроси следва да допълни и-разшири познанията на учениците за ролята на масите и на водачите, за ясно разграничаване на култа към личността от авторитета на ръководителя.

С уроците за комунистическото строителство пред учениците следва да се изтъкне огромното значение за СССР за страните от социалистическата система, както и за демократичните сили от цялия свят, изграждането на материално-техническата база на комунистическото общество.

Учениците трябва да бъдат запознати с ония нови, творчески положения, които КПСС разработи в своята нова програма, особено по отношение прерастването на държавата на диктатурата на пролетариата в общонародна държава; с превръщането на Комунистическата партия от партия на работническата класа в партия на целия народ; със социалистическата демокрация и същността на комунистическото общество.

Фактическият материал дава голяма възможност да се разкрие ролята на комунистическите партии в другите страни като партии от нов тип, единствено способни да сплотят работническата класа и всички трудещи се в борбата срещу реакцията и фашизма за освобождаване от всякаква експлоатация. Такъв материал дават уроците за народния фронт във Франция; за героичната борба на испанския народ против фашистката интервенция и контрреволюционния фашистки метеж на генерал Франко; за борбата на китайския народ против японските завоеватели и продажната клика на Чан Кай Ши; за мощното съпротивително и националосвободително движение в окупираните от хитлеристите страни, както и уроците за социалистическото строителство в страните с народна демокрация. Слабостта на някои комунистически партии днес в капиталистическите страни учителят трябва да изясни с недостатъчната им връзка с работническите и селските маси и с условията, при които те са поставени да работят.

Особено внимание да се обърне на различните направления, в които се проявява настъплението на реакцията срещу огромните успехи на социализма. Необходимо е да се изтъкнат позициите на съвременния ревизионизъм и догматизъм и резултатите от техните прояви в отделните страни, за да се види, че съвременният ревизионизъм и догматизъм са главната опасност за комунистическото и работническото движение в съвременните условия.

В уроците за възникване и развитие на народнодемократичните държави в Европа и Азия учителят трябва последователно да разкрие отпадането на редица страни от капиталистическата система и да покаже на учениците закономерността и конкретните форми в развитието на човечеството към по-висшата общественно-икономическа формация — комунизма. Да обясни същността на народната

демократия като форма на диктатурата на пролетариата, че народнодемократичната революция и строителството на социализма в отделните страни имат същите главни черти и моменти, каквито имат Октомврийската социалистическа революция и съветският опит на социалистическото строителство, с някои особености и различия, които се обуславят от историческите, политическите и икономическите условия в отделните страни.

Необходимо е да се обърне внимание на тия общи закономерности, тъй като ревизионистите се опитват да ги отрекат и да надценяват националните особености на своите страни.

В уроците за отделните народнодемократични страни учителът трябва да изтъкне ролята и значението на огромната всестранна помощ, която Съветският съюз оказва на тия страни. Да се посочи значението на икономическото сътрудничество и взаимопомощ между страните от социалистическата система.

Като се разкриват огромните успехи на СССР и на народнодемократичните страни, които догонват и изпреварват капиталистическите страни във всички области на живота, необходимо е да се подчертае, че тия успехи се дължат на марксистко-ленинската политика на комунистическите и работническите партии в тия страни и на най-активния и съзидателен творчески труд на широките народни маси. Този успех, както и успехите на колониалните и зависими народи в борбата срещу колонизаторите да се използват за формиране у учениците на марксистко-ленинското разбиране за ролята на народните маси в историята.

Успехите на социалистическите страни, начело със СССР, трябва да се съпоставят със състоянието на капиталистическите страни. На учениците трябва да стане ясно, че Втората световна война и отпадането на страните с народна демокрация в Европа и Азия от капиталистическата система отбелязват втория период на най-новата история, който продължава докъм средата на 50-те години на XX век. Върху конкретен фактически материал да се посочи, че социалистическата система излезе извън рамките на една страна и се превърна в световна система. Задълбочи се още повече кризата в колониалната система на империализма, възникнаха много нови, независими държави, засилиха се работническите и демократическите организации, комунистическото движение стана най-мощното политическо движение. Измени се съотношението между двете световни системи в полза на социализма. Необходимо е учениците да бъдат запознати с тенденциите в развитието на новоосвободените колониални страни, ролята на страните от социалистическата система в борбата срещу неоколониализма и окончателното ликвидиране на колониалната система. Изучаването на тия въпроси трябва да доведе учениците до убеждението за неизбежното ликвидиране на колониалната система и всякакъв вид потисничество.

Необходимо е да се посочи на учениците, че от средата на 50-те години на XX век започва третият период на общата криза на капитализма — разгръща се строителството на комунистическото

общество в СССР; окончателно се утвърди социалистическият строй в страните с народна демокрация; възникна социалистическото международно разделение на труда; капитализмът безвъзвратно загуби властта си над мнозинството от човечеството.

Важни прояви на общата криза на капитализма са кризата в буржоазната демокрация, фашизмът, кризата в социалдемокрацията и деградацията на буржоазната култура.

Проява на общата криза на капитализма в международната политика е неспособността на империалистическите държави поотделно да се противопоставят на нарастващите вътрешни разрушителни сили на капитализма и стремежът им да създават блокове, начело с икономически най-развитата и реакционна страна — САЩ, за борба против страните с народна демокрация и Съветския съюз. Срещу тия реакционни и агресивни страни стои могъщият социалистически лагер и някои други страни, борещи се за запазването на мира в света.

Учителят трябва да съпоставя двете линии в развитието на световната икономика — социалистическата и капиталистическата, да разкрива огромните преимущества на стопанството в социалистическата система пред капиталистическата.

Необходимо е да се разкрива и подчертава ленинското научно предвиждане за продължителното съвместно съществуване на двете световни системи на основата на мирното икономическо съревнование. Учениците да разберат, че войните днес не са фатално неизбежни. Решаваща роля в това отношение играе световната социалистическа система, начело със СССР, и борбата за мир на демократичните и миролюбиви сили от всички страни.

При разглеждане на въпроса за съвременното комунистическо и работническо движение, както и при урока за развитието на съвременните международни отношения следва да се разбере от учениците, че световното комунистическо движение се превърна в най-влиятелна политическа сила в нашата съвременност, че под ръководството на комунистическите партии човечеството неотклонно върви към пълната победа на комунизма в целия свят.

ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРИЯ

Изучаването на родна история започва още в края на първия срок в X клас и завършва в XI клас. В X клас е предвидено да се изучи материалът включително и Освобождението на България от турско иго. Тъй като повечето или по-малко учениците имат познания върху част от фактическия материал по средновековната родна история, необходимо е в X клас да се обърне внимание преди всичко върху по-задълбоченото му изясняване. С това ще се даде възможност за научно обосноваване основите на гражданското съзнание и миросгледа на учениците. Познанията по родна история обясняват и научно обосновават историческия смисъл и значение на великото строително дело на нашия народ за изграждането на социализма и комунизма в нашата страна.

Обучението по родна история разгаря в нашата младеж пламенен патриотизъм и национална гордост, преданост и любов към нашия народ и всеотдайна готовност да му служи, да брани родината. Познанията по родна история утвърждават вярата в правдивостта на историческото дело на нашия народ и в неговото развитие към комунизма.

Обучението по българска история в горния курс трябва да бъде освободено от излишни подробности, особено по ония въпроси, които са изучавани в по-долните класове, но да се дава вярно и правилно осветление на българското историческо развитие от дълбока древност до днес, да се очертават основните прогресивни насоки в него. Необходимо е да се изтъква, че историята на българския народ се развивала по общите закономерности на световноисторическото развитие. Първото население в нашите земи — траките, за което има писмени сведения, е преживяло родово-общинния и робовладелския строй, а славяните, дошли по времето, когато тук робовладелският строй е бил вече в процес на разложение — преминават от родово-общинния строй към феодалния. Да се изясни, че славянското заселване на Балканския полуостров е спомогнало за по-бързото изживяване на стария и за установяването на новия обществен строй — феодализма. Да се даде правилно изясняване на въпроса за създаването на славянобългарската държава (681 г.). Учениците трябва да разберат, че народностната основа на държавата е напълно славянска, а Испериховите българи са дали само наименованието на държавата. Обществено-икономическите основи, върху които се изгражда българската държава, очертават характерните белези на преходния период към феодализма — задълбочаване на класовото разслоение, борби между родовата аристокрация за земя и власт. С това да се изяснят вътрешните борби в българската държава през VIII в. и стремежът за завземане на нови земи.

Необходимо е да се изясни, че нашият народ, подобно на други европейски народи, през средните векове прескочил робовладелската обществено-икономическа формация и от родовия строй непосредствено преминал към феодалния. Развитието на едрото земевладение и обезземляването на селяните довело до утвърждаването на феодализма в страната. Това положение било укрепено със законите на Крум. Да се разгледа Крумовото законодателство като акт, който се заменя старото обичайно право, неотговарящо на настъпващите обществено-икономически изменения. Новото законодателство защищавало интересите на утвърждаващата се феодална класа.

Трябва също така да се изясни, че налагането на християнството за държавна религия е било необходимо преди всичко за идеологическо оправдание и авторитетна санкция на феодалните отношения. Учениците да разберат ролята на покръстването за развитието на новия строй и за формирането на българската народност.

В урока за въвеждане на славянската писменост да се обърне внимание преди всичко на дълбоко демократичния характер на

делото на Кирил и Методий, на борбата им срещу средновековните догми и огромното значение на тяхната дейност не само за българския народ, но и за цялото славянство. Този принос на нашия народ трябва да буди национална гордост и да засилва патриотичните чувства на учениците.

Завоевателните стремежи на феодалната класа в края на IX и първата четвърт на X в. довели до продължителни войни, които изтощавали материалните ресурси на страната и легнали като тежко бреме върху плещите на селяните. На учениците трябва да стане ясно, че България през времето на Симеон наистина била огромна по територия, но в нея липсвала здрава вътрешна икономическа връзка, че се засилило недоволството на експлоатираните маси, които под различни форми изразявали своето неприязнено отношение към господстващата класа.

Особено внимание следва да се обърне на учениците върху богомилското движение като широко разпространено българско антифеодално, по своята същност социално движение, което е рожба на конкретните обществено-икономически условия в България. Като всяко социално движение през Средновековието и богомилството приело религиозна мантия, за да се противопостави успешно на най-големия крепител на феодалния ред — църквата.

Важно място в уроците по родна история заема борбата на българския народ за запазване независимостта на страната срещу настъплението на Византия. Необходимо е да се изтъкне, че едно от главните причини за падането на България под византийско иго е предателското поведение на част от едрите феодали. Въпреки опитите на византийската господстваща класа за асимилиране на българския народ, той не загубил своето народностно съзнание и борчески дух и неведнаж повдигал бунтове и въстания. Важно място в борбите на народа ни срещу византийското иго заемат въстанията начело с Петър Делян, с Георги Войтех и др., докато въстанието под ръководството на Петър и Асен се увенчало с успех. Наложително е да се направи изводът, че в резултат на продължителните борби срещу чуждото иго, основна движеща сила на които са трудещите се маси, българският народ възстановява независимостта на българската държава.

В раздела за разцвета на феодализма в България учителят трябва да разкрие пълното развитие на феодалните отношения в нашата страна. Да се изяснят характерните черти на българския феодализъм и неговата отлика от феодализма в Западна Европа. Да се изтъкне и това, че въпреки наличието на занаятчийско производство и търговия, въпреки разпространението на паричното обръщение, стопанството в България си останало натурално и затворено. Пълното развитие на феодализма довежда до феодално разпокъсване на страната и отслабване на централната власт, до засилване на експлоатацията, което предизвиква остра класова борба. Израз на тази борба е и голямото селско въстание начело с Ивайло. На учениците трябва да станат ясни конкретните причини за това най-

голямо за времето си и продължило три години антифеодално въстание, пред което капитулирала за известно време господстващата класа. Да се посочат и конкретните причини за неговото поражение.

При уроците за господство на феодалното болярство и падането на България под турско иго необходимо е да се изясни, че феодалната разпокъсаност и вътрешните борби били основна причина за падането на страната под турска феодална власт. Недалновидната и егоистична политика на българските феодали, тяхното предателско поведение улеснило завоевателите. Да се посочат конкретни примери за упорита, мъжествена и ожесточена съпротива на народа срещу турските пълчища. Нямамо обаче кой да обедини разпокъсаните сили на българския народ и той не можал да устои на жестокия завоевател.

Турският азиатски и варварски феодализъм в началото на XV в. се намирал на по-ниска степен на развитие в сравнение с феодализма в България. Обществено-икономическото развитие на страната било задържано с векове. Настъпил упадък в развиващите се през XIII и XIV в. занаяти и търговия. Турската господстваща класа провеждала дискриминационна и жестока асимилаторска политика. Рязко се влошило положението на българския народ. Всичко това трябва да събуди у учениците силна ненавист и омраза както срещу тогавашните турски феодали, така и срещу всякакви угнетители и експлоататори. Същевременно да разкрие пред учениците каква устойчивост е проявил българският народ, който не склонил глава и пред най-страшните денационализаторски и асимилаторски похвати на експлоататорите; да предизвика у тях чувство на законна гордост, че са синове на такъв народ, който и при най-тежки условия не забравя своя род, намира сили да се противопостави и да побеждава.

По-голямо внимание трябва да се обърне на борбите на българския народ срещу турското иго. Да се разкрие хайдутството като стихийна форма на борба, а хайдутите като народни отмъстители. Да се посочи характерът на многобройните бунтове и въстания. Необходимо е учениците да разберат опитите на западноевропейските страни да използват борбите на българския народ за свои користни цели. Вярата и надеждите в Русия като наш покровител и освободител имат дълбоки исторически корени и те следва добре и с любов да се изтъкват. Да се посочат също и връзките на нашия народ с другите балкански народи и общата им борба за освобождение.

Особено място заемат борбите на българския народ през периода на българското Възраждане. Да се разгледа нашето Възраждане във връзка с общественно-икономическите промени, които се извършват в турската империя, и зараждането на капиталистически отношения.

С подчертано значение за възпитание у нашите ученици национално съзнание и патриотизъм е и националнореволуционното освободително движение на нашия народ против турското феодално

иго. Необходимо е да се изтъкне високопатриотичната и народополезна дейност на Паисий, Софроний Врачански и плéадата дейци, които са посветили живота си на борбата за нова просвета и национална самостоятелност на българския народ. Революционно-демократичните идеи на нашите възрожденци, борци за национална и социална свобода, имат голямо значение за идейно-политическото насочване на нашите ученици. Подробно и внимателно трябва да се изтъкнат идеите на Г. С. Раковски за организирана революционна борба за освобождение, за обща борба на балканските народи срещу общия враг. Да се изтъкнат героичните подвизи на четите в България и особено на четата на Хаджи Димитър и Стефан Караджа. Налага се да бъде посочено достойното място, което Любен Каравелов заема в нашето национално-революционно движение. Да се подчертае най-тясната връзка на Левски с народа и неговата безгранична вяра в народните сили, всеотдайната му безкористна борба за организирането на тия сили и създаването на чиста и свята Република. Да се изтъкне влиянието на руските революционни демократи върху идеологията на Хр. Ботев, омразата му към народните потисници и копнежите му за социална правда. Да се очертаят Левски и Ботев като революционни демократи, идеолози на българското националноосвободително движение, което по своята същина е дълбоко демократично движение на бедните селяни и разорени занаятчии за национално и социално освобождение. Тези идеи, отречени и потъпкани от господстващата буржоазия след Освобождението, бяха доразвити и осъществени от най-верните наследници на Левски и Ботев — българските комунисти.

Идеите на Левски и Ботев за организирана революционна борба намерили израз в Априлското народно въстание — връхна точка на българската буржоазнодемократична революция. Необходимо е да се използва конкретният фактически материал, за да се разкрият жестокостите на турските власти и героичните масови подвизи на въстаниците.

Материалът за българското Възраждане дава големи възможности за разкриване ролята на народните маси в историята и мястото и ролята на личността, на организацията и пр.

За правилното патриотично и интернационално възпитание на учениците е необходимо да се посочва, че не турските селяни, не трудещите се турци носят историческата отговорност за жестокия икономически, политически и всякакъв друг гнет над българския народ. Нужно е да се изтъква и да се привежда в уроците конкретен материал за грабежите, своеволията и потисничеството, на което били подложени и трудещите се турци. Има редица примери на съвместна борба на турци и българи против произволията на турските власти или феодала, участие на турци като помагачи на български чети, турци — закрилници на беззащитно българско население и други подобни. Във връзка с това следва да се подчертава отношението на българските революционни домократи към турския народ.

Необходимо е да се разкрие ролята на Руско-турската освободителна война за разчистване пътя към капиталистическото развитие на страната. Пред учениците трябва да се разкрият героичните подвизи на руските войници и на българските опълченци, социалният състав на опълчението, ролята на съвместната борба във войната за укрепване на българо-руската дружба. Същевременно да се подчертае реакционната политика на западноевропейските страни, виновни за разпокъсването на страната ни. Да се посочи отрицателната роля на чуждия капитал в България и ролята на българската буржоазия, свързана със западноевропейските капиталистически страни.

Особено ясно трябва да се очертаят борбите на трудещите се при капитализма, начело на които застава работническата класа под ръководството на Партията. Учениците трябва да знаят за огромните заслуги на Д. Благоев (Дядото) като пръв и най-голям марксист на Балканите, основател и вожд на БКП, последователен и непреклонен борец срещу опортюнизма, защитник на интересите на работническата класа и всички трудещи се. Стачните борби, селските бунтове в Шабла и Дуранкулак, войнишките бунтове през време на Междусъюзническата война, Войнишкото въстание и Радомирската република, Транспортната стачка от 1919—1920 г., Септемврийското народно антифашистко въстание от 1923 година и пр. трябва да се дадат ясно и подчертано като характерни прояви на класовата борба. Учениците трябва да познават развитието на българското работническо социалистическо движение и ролята на БРСДП (т. с.), а после — БКП в народните борби срещу буржоазията и фашистката диктатура, за да разберат правилно цялата наша нова история. В уроците за подготовката и провеждането на Септемврийското въстание е необходимо да се изтъкне огромната заслуга на Г. Димитров в разработването на въпроса за Единния фронт. Да се посочи, че още в дните на първото в света народно антифашистко въстание с кръвта на трудещите се от града и селото се циментира боевият съюз между работническата класа и селяните. Наред с това да се очертаят пълно и ярко жестокостта, зверствата и изтъпленията на буржоазно-фашистката диктатура у нас над народа — кланетата през септември 1923 г., масовите удушвания, разстрелите, затворите, инквизициите и драконовският Закон за защита на държавата, за да се възпита омраза и отвращение към народните мъчители, потисници и врагове.

Пред учениците трябва да се разкрият героичните подвизи на нашите партизани. В тяхното съзнание трябва ярко да пламтят образите на такива свидни чедра на българския народ, като Христо Михайлов, Антон Иванов, Владо Тричков, Никола Вапцаров, Лиляна Димитрова, Йорданка Николова и хиляди герои, непожалили живота си за щастливото бъдеще на Родината. Народната победа — въоръженото народно антифашистко въстание на Девети септември 1944 г. — трябва да блести в съзнанието на учениците като славно дело в новата българска история, когато народните врагове

бяха веднаж завинаги разгромени и се откри началото на най-новата ера в нашето развитие — социализма. Тази победа стана възможна благодарение на успешното настъпление на Съветската армия във войната срещу немско-фашистките армии.

Необходимо е да се посочи с факти от родната история, че братството и дружбата между нашия народ и другите славянски и съседни нам народи са били разстройвани от империалистическите световни сили и чужди капиталистически интереси, че господстващата буржоазия у нас и у съседните нам народи е била оръдие на световните монополисти и неведнаж капиталистическите домогвания към Балканския полуостров са разгаряли т. н. Източен въпрос и са насочвали балканските народи към братоубийствени войни. Пред учениците трябва правилно да се обрисуват войните, които България е водила. Да се посочат и очертаят ясно шовинистичните завоевателни войни на българската буржоазия. Сръбско-българската война през 1885 г. да се охарактеризира като неизбежна отбранителна война, предизвикана от австроунгарската дипломация. Балканската война също да се обрисува в хода на общото световно-историческо развитие като прогресивна, защото съдейства за разгромяването на турския феодализъм на Балканите. Да се изтъкне, че българската, сръбската и гръцката буржоазия преследвали и свои завоевателни цели. Да се подчертае, че българският народ води своя Отечествена война срещу немско-фашистките окупатори.

Периодът след Девети септември 1944 година следва да се очертае с характерните белези на прехода, при който старите капиталистически форми бяха разрушени и успешно се сложиха основите на новите, социалистическите обществено-икономически отношения, а господството на трудещите се начело с работническата класа е осъществено чрез народната демокрация, която изпълнява функциите на диктатурата на пролетариата.

Учениците трябва да разберат закономерностите, които доведоха до победата на Деветосептемврийското народно въоръжено антифашистко въстание, че победата на социалистическата революция у нас е резултат на революционната борба на работническата класа в съюз с трудещите се от града и селото под ръководството на БКП против фашизма и капитализма, при решаващата помощ на Съветската армия. Тя има същите главни черти и моменти, каквито има и Великата октомврийска социалистическа революция, без да е нейно абсолютно повторение, защото има свои особености и различия. Тия особености и различия, каквито има и в другите народнодемократични страни, се дължат на различните исторически, икономически и политически условия.

Необходимо е да се изтъкне последователната борба на работническата класа и трудещите се селяни под ръководството на БКП за утвърждаване на диктатурата на пролетариата, че това стана в ожесточена класова борба.

Чрез конкретния фактически материал учениците да бъдат убедени, че строителството на социализма се извършва под ръковод-

ството на БКП с голямата помощ на СССР и в сътрудничество с другите страни с народна демокрация; че нашата страна е неделима част от социалистическата система; че и тя дава своя принос за победата на социализма в мирното съревнование с капитализма; че и нашият народ активно участвува в борбата за мир.

Във връзка със социалистическото строителство учениците трябва да бъдат запознати с някои от основните въпроси, разглеждани на V, VII и VIII конгрес на БКП, особено с въпросите за народно-стопанските планове. Необходимо е да познават в основни линии перспективите за развитието на нашата страна, набелязани с Директивите на VIII конгрес на БКП, за да могат да съпоставят състоянието на промишлеността, селското стопанство и положението на рудещите се до 9 септември 1944 г. с грандиозните успехи на нашата социалистическа промишленост и на селското стопанство, с положението на нашия народ в условията на социализма.

На учениците трябва да бъде изяснено, че БКП и нейният ЦК, верни последователи на Д. Благоев, на Г. Димитров, на техните революционни завети, водят непримирима борба срещу ония, които нарушават марксистко-ленинските норми на партиен живот и държавно ръководство. Във връзка с това учениците да бъдат запознати в съответните уроци с борбата срещу култа към личността и неговите вредни последици. Пред тях трябва да се изтъкне, че остро и решително осъждане на култа към личността, извършено на Априлския пленум на ЦК на БКП, продължаването на тая борба и нейното довеждане докрай на VIII конгрес на БКП, говори колко чужд на природата на комунистическата партия и на характера на социалистическото строителство е култът към личността. Конкретният материал за VIII конгрес на БКП трябва да доведе учениците до извода, че на този конгрес Партията ликвидира с една печална страница във своя живот, че тя не се страхува да каже истината на народа и да вземе всички необходими мерки за възтържествуването на ленинските норми в живота на БКП и в ръководството на страната.

Обучението по история налага да се разкриват пред учениците героичната личност и делото на Г. Димитров. Учениците трябва да разберат, че благодарение на упорития си труд, на своята любов и преданост към българския народ, на изучаването и творческото приложение на идеите на марксизма-ленинизма, той се издига до всепризнат вожд на българския народ. Особено необходимо е да се изтъкнат заслугите на Г. Димитров за разобличаване и нанасяне на първия морално-политически удар срещу варварския фашизъм в Германия по време на Лайпцигския процес, за дейността му като секретар на Коминтерна.

Запознавайки се с живота и делото на Г. Димитров и В. Коларов, учениците разбират какви болшевишки черти трябва да притежават ръководителите и новият човек.

От курса по обща история и примерите от историята на България на учениците трябва да стане ясно каква голяма роля играе непрекъснатото повишаване производителността на труда за решаване

на основните икономически задачи в по-нататъшното развитие на страната. У тях следва да се изгради убеждението, че социалистическият обществен строй открива най-голям простор за проявяване на инициативите, способностите и творческите сили на народа. На това се дължи активността и творческият ентузиазъм на трудещите се в изпълнението на стопанските планове. Учениците трябва да знаят имена на наши герои на социалистическия труд, да познават техните трудови подвизи. Още по-добри резултати ще се получат, когато се приведат примери из успехите на предприятието, в което практикуват те, примери за трудов героизъм на работници от града и окръга, за успехите на бивши възпитаници на училището и пр. Все във връзка с това учителят по история следва да изтъква пред учениците, че и техният труд в предприятието и в ТКЗС е неразделна част от общия труд в социалистическото строителство, че и те дават своя принос в изграждането на новото общество. Това ще съдействува още повече за възпитанието им и за активното им участие в материалното производство и в изграждането на комунизма, след като завършат образованието си.

При изучаването на материала по родна история необходимо е той да бъде съпоставян с материала по обща история, да се изтъкват специфичните особености в историческото развитие на нашия народ и в тях да се разкриват и подчертават основните закономерности, общовалидни за всички народи. Така и с конкретния фактически материал по история на България ще се съдействува за формирането на научен мироглед у учениците и за тяхното комунистическо възпитание. Това налага учителят непрекъснато да работи за повишаване на своята научна и методическа подготовка, да следи новото в областта на историческата наука, да прилага разнообразни начини и похвати в учебно-възпитателната си работа.

Основна организационна форма на обучението по история е урокът. В него се изучава предвиденият програмен материал. Учителят следва да използва всичко положително, което е натрупала педагогическата практика досега. Той трябва да работи за усъвършенстване на учебния процес, за да може да се осъществят задачите на обучението. С оглед на тия задачи особено внимание следва да се обърне на активната самостоятелна работа на учениците, при която те съзнателно и трайно овладяват знанията. Това се постига само тогава, когато у тях е събуден интерес към изучавания материал. Не бива обаче в никакъв случай ученикът да се превръща в пасивен слушател. Той трябва да работи, активно да участва в придобиването на знания, да ги свързва със старите, да сравнява и противопоставя, да анализира и обобщава, да прави изводи. Това налага учителят по история добре да обмисля всеки урок — какви цели ще преследва с конкретния фактически материал, какви стари умения и навици ще затвърдява, какви нови ще формира. С оглед на това той трябва да определя какъв вид самостоятелна работа ще възложи. На учениците от горния курс може да се поставят т. н. логически задачи, при които се изискват по-задълбочени отговори,

отколкото в средния курс; да им възлага воденето на записки; да правят прости и разгърнати планове на изучавания материал или на материал от посочена литература; да анализират даден текст от художествена или документална литература; да разучават дадени въпроси по исторически документи или по определени откъси от произведенията на класиците на марксизма-ленинизма; в клас да правят кратки съобщения или доклади по дадени въпроси. На учениците може да бъдат поставяни теми върху обществено-политически въпроси или във връзка с чествуване на бележити дати, по които те да се готвят и разясняват пред своите по-малки другари в училището или пред членовете на ДКМС в предприятието, ТКЗС или квартала.

Особено място следва да се отделя в обучението по история и на въпроса за свързване на изучавания материал с историята на селището или родния край. Учениците трябва да бъдат включвани в различни форми на проучване историята на родния край, биографията на патрона или миналото на училището, на предприятието и пр.

За да могат учениците да се справят с посочените задачи, учителят по история е длъжен да ги научи, да им помага, като им дава указания, посочва литература, проверява подготовката им чрез беседи, преглежда материалите и пр. Особено постижение е, когато учениците са добре подготвени и могат пред своите другари да говорят по поставен въпрос, като ползват обикновен или разгърнат план вместо да четат. Към такива резултати трябва да се стреми всеки учител по история.

Правилното използване на самостоятелната работа в обучението по история дава възможност за подобряване на индивидуалната работа с учениците, за възпитаването на съзнателни и творчески строители и граждани на комунистическото общество.

С оглед на активното, съзнателно и трайно овладяване на материала необходимо е да се обърне най-сериозно внимание на свързването на новия материал със старите знания и с материала по другите предмети. Във връзка с това да се търсят разнообразни начини на проверка на знанията и да не се допуска бездействие на класа при проверяване знанията на отделен ученик. В никакъв случай да не се злоупотребява с фронталната беседа.

В работата с учениците от горния курс да се обърне най-сериозно внимание на обобщителните и на преговорните уроци, защото те дават най-добра възможност за изводи и подчертаване на закономерностите. Часовете за преговор не са часове за механично повтаряне на материала или за изпитване. Необходимо е преговорът да се организира и провежда по основни въпроси, разкриващи закономерностите в общественото развитие.

Изучаването на нова и най-нова обща история, както и историята на България дават възможност за свързване на обучението по история с нашата съвременност. Особено наложително е това да се прави при въпросите от новата история, които имат непосредствена връзка с нашата съвременност. Свързването на миналото със съвременността трябва да се използва не за повърхностни аналогии,

а за разкриване на закономерности, на принципни прилики и отлики между съпоставяните факти и явления. То трябва да води до пълно и правилно разбиране на миналото и на съвременността, до разбиране на съвременните събития, до правилното ориентиране на учениците в сложната международна обстановка, до разбиране на законите, на които е подчинено съвременното развитие на обществото. Така и чрез обучението по история ще се подготвят активни строители и граждани на комунистическото общество.

ПРОГРАМА

IX КЛАС

2 часа седмично	—	64 часа годишно
За нови знания	—	47 часа
За преговор	—	17 часа

I. НОВА ИСТОРИЯ

Втори период

1. Парижка комуна (3 часа)

Франция в навечерието на Парижката комуна. Поражение на френската армия във Френско-пруската война. Буржоазната революция на 4. IX. 1870 г. Борбата на френския народ против правителството на „националната измяна“.

Установяване на Комуната в Париж. Пролетарската революция в Париж на 18. III. 1871 г. Разрушаване на буржоазния държавен апарат и организиране на държавен апарат на Комуната. Социално-икономическа политика на Комуната. Най-важни дейци на Комуната.

Борба за защита на Комуната. Контрареволуционното настъпление на Версайското правителство. Участие на немските милитанти в разгромяването на Парижката комуна. Героичната отбрана на Комуната. Кървавата майска седмица в Париж. Причини за поражението на Комуната. Историческото значение на Парижката комуна.

2. Германия в края на XIX и началото на XX век (2 часа)

Германия в последната четвърт на XIX век. Политическо устройство на германската империя. Конституцията от 1871 г. Икономическо развитие на Германия: засилване на концентрацията на капиталите и развитие на монополите. Начало на колониалните завоевания. Подготовка на Германия за война.

Работническо движение в Германия в края на XIX и началото на XX век. Основаване на Германска социалдемократическа партия. Евидизонизъм и центризъм. Революционната борба на германския пролетариат. Ляво течение в германската социалдемократическа партия — Роза Люксембург, Клара Цеткин и Карл Либкнехт.

3. Англия в края на XIX и началото на XX век (2 часа)

Относително забавяне в темповете на промишленото развитие на Англия и загубване на промишленото първенство в света. Двупартийна система. Концентрация на капитала и създаване на монополистически обединения. Завоевателна колониална политика.

Работническо и социалистическо движение в Англия. Развитие на работническото движение. Образуване на английска работническа партия. Подготовка на Англия за война.

4. Русия в края на XIX и началото на XX век (4 часа)

Икономическото и политическото развитие на Русия след реформите. Особенности в развитието на капитализма — в промишлеността и селското стопанство. Положението на селяните и работниците. Възгледи и дейност на народниците. Ленин за революционните народници. Разобличаване на погрешните възгледи на народническото движение — Г. В. Плеханов.

Борба за създаване на революционна партия на пролетариата. Разпространение на марксизма в Русия и образуване на първата марксистическа група в Петербург — „Благоевата група“. Вл. Ил. Ленин и създаване на „Съюза за борба за освобождение на работническата класа“.

Политическо пробуждане на работническата класа и ролята на в. „Искра“. Създаване на революционна марксистическа партия на пролетариата — II конгрес на РСДРП. Поява на две течения в партията — болшевики и меншевики.

Начало на първата буржоазнодемократическа революция в Русия. Руско-японската война и революционната криза в Русия. Отношението на болшевиките към войната. Изостряне на революционната криза. „Кървавата неделя“ (9. I. 1905 г.) — начало на революцията. Трети конгрес на РСДРП.

Развитие и край на първата руска буржоазнодемократическа революция. Масово революционно движение през пролетта и лятото на 1905 г. Всеобща октомврийска стачка. Създаване на съвети на работническите депутати. Отстъпление на революцията и нейния край. Причини за поражението на революцията. Вътрешно и международно значение на революцията.

5. САЩ в края на XIX и началото на XX век (1 час)

Бурното развитие на капитализма в САЩ след гражданската война. Концентрация на промишлеността и капитала и преход към империализма. Политическо господство на едрия капитал. Дискриминация на негрите в САЩ. Работническо движение и образуване на американска социалистическа партия.

6. Китай в края на XIX и началото на XX век (1 час)

Икономическата изостаналост на Китай. Заробване на Китай от капиталистическите държави. Народни въстания. Влияние на руската революция от 1905—1907 г. Революцията през 1911—1913 г. и установяване на китайска буржоазна република.

7. Международното работническо движение в края на XIX и началото на XX век (3 часа)

Основаване на II интернационал. Разпускане на Първия интернационал. Подем на работническото движение. К. Маркс и Ф. Енгелс — ръководители на международното работническо движение. Учредителен конгрес на II интернационал. Борбата на Интернационала против анархизма.

Заемане на ръководството на Интернационала от опортюнистите. Социални и идейни корени на опортюнизма и ревизионизма и тяхната социална същност. Двете тенденции в Интернационала — революционна и опортюнистическа. Леви течения в социалдемократическите партии.

Проникване на ленинизма в международното работническо движение. Преместване на центъра на международното работническо революционно движение в Русия. Болшеvizмът на международната сцена. Борбата на болшевиките начело с Ленин против опортюнизма във Втория интернационал.

8. Културата в края на XIX и началото на XX век (1 час)

Най-важни постижения на науката. Засилване на реакционността на буржоазната идеология в периода на империализма. Криза в буржоазната култура.

Разпространение на социалистическата идеология.

9. Империализмът като висш и последен стадий на капитализма (2 часа).

Превръщане на капитализма в империализъм. Концентрация на капиталистическото производство и поява на монополи. Финансов капитал и финансова олигархия. Износ на капитали. Разделяне на света между капиталистическите страни.

Империализмът като загиващ и умиращ капитализъм. Законът за неравномерното развитие на капитализма и засилване на тази неравномерност в епохата на империализма. Възможността за победата на социализма в една отделно взета страна.

10. Международните отношения в края на XIX и началото на XX век (1 час).

Завършване разделението на света между големите капиталистически държави. Антиимпериалистическата борба на колониални-

те и полуколониалните народи в Азия, Африка и Латинска Америка. Начало на борбата на империалистическите държави за преразделение на света. Изостряне на противоречията между двете военнополитически групировки.

11. Светът през време на Първата световна империалистическа война (4 часа)

Първата световна империалистическа война. Причини и начало на войната. Превръщане на войната от европейска в световна. *Ход на войната.*

Крахът на II интернационал и борбата на Ленин за създаване на III интернационал. Измяната на мнозинството от ръководителите на II интернационал и преминаването им на страната на империалистическите правителства. Борбата на революционните марксистически начело с Ленин против социалшовинизма, за превръщане на империалистическата война в гражданска, за сплотяване на революционните сили, за създаване на III интернационал.

Социално-политическото положение на воюващите страни. Огромното нарастване на печалбите на буржоазията през време на войната. Засилване на политическото безправие, експлоатацията и бедствието на трудещите се. Изостряне на класовата борба и назряване на революционната криза.

Февруарската буржоазнодемократична революция в Русия през 1917 година. Борбата на болшевиките против войната и засилване на революционната криза. Революцията през февруари и сваляне на царското самодържавие. Създаване на съвети на работническите и войнишките депутати. Установяване на двувластие и неговата същност. Характер, движещи сили и значение на Февруарската революция.

II. НАЙ-НОВА ИСТОРИЯ

1. Великата октомврийска социалистическа революция (5 часа)

Подготовка на революцията. Русия след Февруарската революция. Априлските тезиси на Ленин — гениален план за превръщане на буржоазнодемократичната революция в социалистическа. Криза във Временното правителство. Юнска демонстрация. Настъпление на фронта.

Засилване на революционното движение. Юлска криза. Край на двувластието. VI конгрес на Болшевишката партия и подготовката на въоръжено въстание. Контрареволуционен заговор. Ръководната роля на Болшевишката партия в разгрома на корниловщината.

Победата на октомврийското въоръжено въстание. Подготовка на въоръженото въстание и болшевизация на Съветите. Планът на Ленин за въоръжено въстание. Октомврийското въоръжено въстание в Петроград. Втори конгрес на Съветите — декрети за мира и земята. Въоръжено въстание в Москва. Октомврийската социали-

стическа революция на фронта. „Декларация за правата на народите в Русия“.

Организиране на съветската държава. Установяване на диктатура на пролетариата. Създаване на съветски държавен апарат. III конгрес на Съветите. Начало на социалистическо строителство. Комитети на бедните.

Значение на Великата октомврийска социалистическа революция. Великата октомврийска социалистическа революция — начало на нова ера в историята на човечеството. Разлика между Великата октомврийска социалистическа революция и буржоазните революции. Ролята на Великата октомврийска социалистическа революция за спасението на Русия от световния империализъм.

Обща криза на капитализма.

2. Военна интервенция и гражданска война в Русия. Начало на социалистическото строителство (3 часа)

Начало на чуждестранната военна интервенция и гражданска война. Международният империализъм — организатор на нападенията срещу Съветската държава. Съветска Русия в пълно бойно обкръжение. Борбата срещу немските окупатори в Украйна и Белорусия.

Контрреволюционните походи на Съглашението и край на интервенцията. Разгром на Колчак. Втори и трети поход на Антантата. Провал на интервенцията и край на гражданската война. Причини за победата на Съветската държава срещу интервентите.

Възстановяване на народното стопанство. Военен комунизъм. Укрепване на работническо-селския съюз. Стопанско и културно строителство през годините на гражданската война. Нова икономическа политика. Образуване на СССР.

3. Революционен подем в света под влияние на Великата октомврийска социалистическа революция (1918—1923 г.) (5 часа)

Международните отношения в първите години след войната. Версайско-Вашингтонска мирна система. Обществото на народите като орган за запазване придобивките на победителите. Опити за задушаване на съветската държава. Империалистически противоречия в лагера на победителите.

Революция в Германия. Причини за революцията. Движещи сили и характер на революцията. Образуване на Германска комунистическа партия. Резултати от революцията.

Унгарска съветска република. Засилване на революционното движение в Австро-Унгария под влияние на Великата октомврийска социалистическа революция. Революцията в Унгария. Унгарска съветска република. Потъпкване на революцията в Унгария.

Международното работническо движение (1919—1923 г.) Подем в работническото движение. Създаване на III комунистически

интернационал. Работническата класа в защита на Съветска Русия. Докладът на Ленин за буржоазната демокрация и диктатурата на пролетариата. Ролята и значението на Коминтерна.

Националноосвободителните движения на зависимите и колониалните народи. Влиянието на Великата октомврийска социалистическа революция и надигане на националноосвободителните движения в редица страни. Образуване на Китайска комунистическа партия. Блокът на Китайската комунистическа партия с Гоминдана. Ролята на националната буржразия в борба срещу чуждите поробители.

4. Светът в периода на временната и частична стабилизация на капитализма и общата икономическа криза. Построяване на основите на социализма в СССР (6 часа)

Икономическо развитие на капиталистическите страни в периода 1924—1933 г. и икономическата криза. Средствата за постигане на стабилизацията. Характер на стабилизацията.

Световната икономическа криза (1929—1933 г.) Изостряне на противоречията в капиталистическите страни.

Първа и втора революционни граждански войни в Китай. Причини за избухването на гражданските революционни войни. Революцията през 1924—1927 г. Контрареволуционният преврат на Чан Кай Ши и реакционната политика на Гоминдана. Борбата на китайския народ срещу агресията. Буржоазнодемократичният характер на китайската революция.

Социалистическа индустриализация на СССР и подготовката на пълна колективизация. Преход към идустриализация на страната. Първи успехи на индустриализацията. Курс към колективизация на селското стопанство. Трудности и успехи на социалистическата индустриализация. Първи петгодишен план.

Съветският съюз в периода на борбата за колективизация на селското стопанство. Начало на революционния преврат в селското стопанство. Настъпление на социализма по целия фронт. Борбата на съветския народ за предсрочно изпълнение на първия петгодишен план.

Завършване реконструкцията на народното стопанство и победата на социализма в СССР. Втори петгодишен план за развитие на народното стопанство. Борбата на съветския народ за предсрочно изпълнение на плана. Възникване и развитие на стахановското движение. Победа на социализма и създаване на нова конституция на СССР. Борбата на СССР за мир, против войната.

Културна революция в СССР. Същност на културната революция. Ръководната и направляваща роля на КПСС в развитието на социалистическата култура в СССР. Развитие на национална по форма и социалистическа по съдържание култура. Подем на съветската наука, образование и изкуство.

5. Светът в навечерието на Втората световна война (4 часа).

Установяване на фашизма в Германия. Германия в периода на частичната стабилизация на капитализма. Изостряне на класовите противоречия в годините на икономическата криза. Засилване на фашистката опасност. Установяване на фашистка диктатура. Лайпцигският процес и нанасяне на първия морално-политически удар срещу фашизма. Фашизмът на власт.

Организиране на антифашистките сили за борба против фашизма. Начало на фашистката агресия и поява на първите огнища на война. Седми конгрес на Коминтерна и неговото историческо значение. Създаване на единен фронт във Франция и Испания.

Националнореволуционната война на испанския народ. Фашисти метеж и начало на гражданската война. Открита интервенция на Хитлерова Германия и фашистка Италия. Политиката на „ненамеса“, провеждана от САЩ, Англия и Франция. Световното антифашистко движение в подкрепа на испанската революция. Причини за неуспеха на революцията.

Преминаване към открита фашистка агресия. Образуване на антикомунистически блок от фашистки агресивни държави — Германия, Италия и Япония. Аншлусът на Австрия. Мюнхенско съглашение. Предателството на западните „демокрации“ спрямо Чехия. Борбата на СССР против войната.

Х КЛАС

2 часа седмично	—	64 часа годишно
За нови знания	—	50 часа
За преговор	—	14 часа

6. Втора световна война (4 часа)

Начало и първи етап на войната. Причини и характер на войната. Разгром на Полша. Борбата на СССР за ограничаване на немската агресия на Изток. Разширяване на фашистката агресия. Разгром на Франция. Югославия и Гърция. Подготовка на война срещу СССР.

Начало на Великата отечествена война на Съветския съюз. Вероломно нападение на фашистките орди върху СССР. КПСС — организатор и ръководител на Великата отечествена война на съветските народи. Начало на антихитлеристката коалиция. Военните действия през лятото и есента на 1941 година. Организиране и разрастване на партизанското движение. Поражение на хитлеристите под Москва.

Прелом в хода на Втората световна война. Оформяне на антифашистката коалиция. Битката при Сталинград (днешния Волгоград) — повратен момент в хода на войната. Масовият героизъм на съветския народ на фронта и в тила. Мощно засилване на съпроти-

вителното движение в окупираните от хитлеристите страни. Откриване на втория фронт. Кримска конференция.

Разгром и капитулация на Германия и Япония. Потсдамска конференция и нейните решения. Разгром и капитулация на японските милитаристи. Причини за победата на антифашистката коалиция начело със СССР. Историческото значение на победата над фашистките агресори. Създаване и задачи на Организацията на обединените нации.

Превръщане на социализма в световна система. Разпадане на колониалната система на империализма. Задълбочаване на общата криза на капитализма. Борбата на народите за мир.

1. Борбата на съветския народ за построяване на комунистическото общество (4 часа)

Възстановяване и по-нататъшно развитие на народното стопанство в СССР. Международната обстановка след Втората световна война. Трудности във възстановяване на народното стопанство в следвоенните години и тяхното преодоляване. Трудовият подем на масите в борбата за изпълнение на четвъртия петгодишен план.

Завършване строителството на социализма в СССР. Историческото значение на XX конгрес на КПСС. Борбата за ликвидиране култа към личността и вредните последици от него. Борбата на съветския народ под ръководството на Партията за ускорено решаване на основната икономическа задача на СССР. По-нататъшно укрепване на колхозния строй. Неотклонното провеждане на ленинската политика на мирно съвместно съществуване на държавите с различен социален строй.

Навлизане на СССР в периода на разгърнато строителство на комунистическото общество. Седемгодишният план за развитие на народното стопанство — съставна част на програмата за комунистическото строителство в СССР. XXII конгрес на КПСС, неговите решения и историческо значение.

Новата програма на КПСС — комунистически манифест на съвременната епоха. Характеристика на комунистическото общество. Комунизмът — висша форма на обществена организация. Изграждане на материално-техническата база на комунизма и комунистическите обществени отношения. Възпитанието на новия човек — строителя на комунизма.

2. Народнодемократическите и социалистически революции в Европа и Азия (5 часа)

Прерастване на националноосвободителната борба на народите в Централна и Югоизточна Европа и Азия в народнодемократически революции. Вътрешни и външни условия за победата на народнодемократическите революции в страните на Централна и Югоизточна Европа. Възникване и развитие на единните антифашистки народни фронтове начело с работническата класа. Ръководната роля на марксистко-ленинските партии.

Политически и обществено-икономически преобразования в страните с народна демокрация в Европа. Разгром на стария дър-

кавен апарат и създаване на нови органи на държавната власт. Обществено-икономически преобразования — аграрни реформи, национализация на собствеността на чуждестранния капитал и на имениците на родината. Класовата борба в първите години след войната.

Победа на социалистическата революция и страните с народна демокрация в Европа. Премахване на разединението на работническата класа и създаване на единни комунистически и работнически партии на основата на марксизма. Пълното национализиране на промишлеността. Развитие на социалистическата индустрия. Социалистическо преустройство на селското стопанство. Културна революция в социалистическите страни. Класовата борба в периода на строителството на социализма. Завършване на строителството на социализма в повечето европейски страни.

Народнодемократичните и социалистически революции в Азия. Революцията във Виетнам. Образуване на ДРВ. Победа на народнодемократичната революция в Северна Корея. Третата гражданска революционна война в Китай. Образуване на КНР. Социалистическото строителство в КНР, КНДР, ДРВ.

Кубинска революция. Победата на кубинската революция. Мъжествената борба на кубинския народ срещу агресивните действия на САЩ. Борбата на кубинския народ за строителството на социализма и значението на кубинската революция за развитието на националноосвободителното движение в Латинска Америка.

3. Разпадане на колониалната система (2 часа)

Създаване на независими държави в Азия. Основни черти на националноосвободителните движения след Втората световна война. Борбата на индийския народ за независимост. Създаване на република Индия и нейната политика.

Борбата на индонезийския народ против холандските колонизатори и създаване на република Индонезия.

Борбата на арабските и африканските народи за независимост. Националното освобождение на Египет. Провал на англо-френско-израелската агресия.

Героичната борба на алжирския народ и неговото освобождение. Освобождение на Гана, Гвинея и други страни.

4. Главните капиталистически страни след Втората световна война (2 часа)

По-нататъшното задълбочаване на общата криза на капитализма. Характерни черти на комунистическото и работническото движение в капиталистическите страни след Втората световна война.

Засилване на процеса на разпадане на колониалната система на английския империализъм. Работническото и демократическо движение в Англия след Втората световна война.

САЩ след Втората световна война. Икономическото развитие на САЩ след войната. Засилване на политическата реакция. Положението на работническата класа и фермерите. Стачно движение. Масова дискриминация. Борбата на комунистическата партия против

реакцията и милитаризма. САЩ — главна опора на реакцията в света.

5. Засилване на международното комунистическо и работническо движение (1 час)

Международни работнически организации. Реакционната и претателска роля на лидерите на социалдемократически партии. Значение на Московските съвещания на представителите на комунистическите и работнически партии през 1957 и 1960 г. Световното комунистическо движение — най-влиятелната политическа сила на нашето време. Неизбежната победа на комунизма в целия свят.

6. Развитие на съвременните международни отношения (1 час)

Двете линии в развитието на международните отношения — социалистическа и капиталистическа, тяхната същност и противоположност. „Студената война“, провеждана от реакционните сили. Борбата за мир — генерална линия във външната политика на СССР и страните от социалистическата система. Запазването на мира — основен проблем на нашата съвременност.

ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРИЯ

Д Я Л П Ъ Р В И

Първобитно-общинен и робовладелски строй в българските земи (1 час)

Първобитно-общинен строй в българските земи, траки. Преход към робовладелски строй. Разлагане на римския робовладелски строй. Източна Римска империя.

Д Я Л В Т О Р И

България в епохата на феодализма

Ранен феодализъм (8 часа)

Обществено-икономическо развитие на югоизточните славяни след разселването им на Балканския п-ов. Заселване на славяните на Балканския полуостров. Икономическо развитие на славяните на Балканския полуостров. Оформяне на класи у югоизточните славяни.

Създаване на славяно-българската държава. Прабългари. Прабългарски племенен съюз. Създаване на славяно-българската държава. Характер на държавата. Затвърдяване на славяно-българската държава.

Засилване и териториално разширяване на славяно-българската държава. Издигане и териториално разширение на България при хан Крум. Тридесетгодишен мир с Византия и строителство през време на Омуртаг. Освобождение на славянските племена от византийско иго в Македония.

Утвърждаване на феодалните отношения в българската държава. Растеж на едрото земевладение. Изпадане на селячеството в

зависимост от едрите земевладелци. Крумово законодателство. Налагане на християнството за държавна религия.

Въвеждане на славянската писменост в България. Управление на Борис I. Създаване на славянската писменост — Кирил и Методий и тяхната дейност като първи славянски просветители. Характер и значение на Кирило-Методиевото дело. Дейност на техните ученици в България. Издигане на България като първо славянско книжовно средище.

Могъщество на българската държава и разцвет на българската култура в края на IX и началото на X век. Войните на България през времето на Симеон и техният характер. Създаване на условия за подем на материалната и духовна култура. Разцвет на българската култура.

Народна съпротива срещу феодалния гнет — богомилско движение. Положението на народните маси. Форми на съпротива срещу феодалния гнет. Поява на богомилското движение. Идеология на богомилството. Гонение на богомилите. Разпространение и значение на богомилството.

Падане на България под византийска власт. Нахлуване на византийските завоеватели в България. Руси и българи в борба против Византия. Падане на Източна България. Западна българска държава. Въстанието на Петър и Боян и възстановяване на единството на българските земи. Героичните борби на българския народ против византийските завоеватели — Самуил.

ДЯЛ ТРЕТИ

България в периода на развития феодализъм (8 часа)

Възстановяване на българската държава. Влошаване положението на българския народ. Въстания за освобождение. Въстанието на Петър и Асен. Освобождение на България. Опити на Византия за ново подчинение на България.

Укрепване и политическо издигане на българската държава. Победоносните войни с Византия и териториалното възстановяване на българската държава — Калоян. Разгром на латинците. Временно надмощие на феодалното болярство. Издигане на българската държава през времето на Иван Асен II.

Обществено-икономически отношения и държавна уредба на България през XIII век. Феодално стопанство. Феодална собственост. Феодална рента. Феодална класа — боляри. Зависимо селячество. Държавна уредба на България през XIII век.

Селско антифеодално въстание начело с Ивайло. Влошаване на положението на зависимото селячество. Надмощие на феодалното болярство. Татарски нашествия. Надигане на българското селячество срещу феодалния гнет. Начало и ход на въстанието. Издигане на Ивайло като вожд на селското въстание и възцаряването му в Търново. Намеса на Византия. Потъпкване на въстанието. Причини за неуспеха на въстанието. Значение на въстанието.

Господство на феодалното боярство. Феодално разпокъсване на България. Татарска хегемония. Светослав Тертер. Шишмановци. Религиозни и социални движения в България през XIII и XIV век. Изостряне на класовата борба. Разпространение на антифеодални религиозно-социални движения — богомилство, адамитство, варлаамитство и други. Гонение на еретиците. Исихазъм.

Борбата на българския народ за запазване на независимостта на страната. Нашествие на османските турци на Балканския полуостров. Борбата на българския народ срещу турското настъпление. Завладяване на Търновското и Видинското царство. Причини за падането на България.

Българската култура през XIII и XIV век. Условие за развитие на културата. Книжнина и нейният характер. Архитектура. Живопис. Бележити културни паметници на феодална България. Характер и значение на българската култура през XIII и XIV век.

ДЯЛ ЧЕТВЪРТИ

Българският народ под турско владичество през XV—XVIII в. (3 часа)

Турският феодализъм в българските земи. Налагане на турския феодализъм. Ленна система. Феодално стопанство и феодална рента. Феодална класа. Уредба на турската държава.

Борбата на българския народ срещу турското феодално иго. Положението на българския народ под турска феодална власт. Народността и религиозна дискриминация. Въстанието на Константин и Фружин. Походът на Владислав Варненски. Търновски и Чипровско въстания. Хайдутство. Вярата на българския народ в освободителната роля на Русия.

Българската култура през XV—XVIII век. Тежките условия за развитие на българската култура. Манастирите — културни средища. Училища. Книжовен живот. Изкуство. Народни традиции. Характер и значение на българската култура през XV—XVIII век.

ДЯЛ ПЕТИ

Българско възраждане

Начало на капиталистическите отношения в България и националноосвободителното движение на българския народ

1. Начало на освободителната революционна борба (5 часа)

Обществено-икономическите промени през втората половина на XVIII и първата половина на XIX век. Промени в аграрните отношения. Развитие на занаятите, манифактурата и търговията. Подем на промишлеността и търговията през втората четвърт на XIX в. Класови отношения.

Зараждане на националноосвободителното движение и неговите първи изразители и идеолози — Паисий Хилендарски и Софроний Врачански. Отличителни белези на българското възрождане и главни насоки на зараждащото се националноосвободително движение сред българския народ. Паисий Хилендарски и „История славянобългарска“. Софроний Врачански и неговата обществено-политическа дейност.

Борба за национално признаване. Движение за българска просвета. Откриване на новобългарски училища. Развитие на просветното дело. Борба за национална църква. Неофит Бозвели и Иларион Макариополски. Великденска акция. Ферман за създаване на самостоятелна българска църква. Значение на победата над цариградската патриаршия. Оформяне на българска нация.

Първи прояви на националноосвободителната борба. Участие на българите в руско-турските войни. Участие на българите в гръцкото въстание (1821—1827 г.) и руско-турската война (1828—1829 г.). Велчова завера. Селски въстания (1835—1850 г.). Опити за въстания през време на Кримската война.

Начало на организирана националноосвободителна борба. Обществено-икономически промени в България след Кримската война. Георги С. Раковски и неговата четническа тактика. Първа българска легия. Опити на българската либерална буржоазия за овладяване ръководството на освободителното движение. Героизмът на четата на Х. Димитър и Ст. Караджа. Значение на четите.

2. Подготовка на масово народно въстание за освобождение на България (3 часа)

Основаване на Български революционен централен комитет. Васил Левски — живот и дейност. Левски като идеолог на селската и градската беднота. Революционната дейност на Л. Каравелов. Създаване на БРЦК.

Изграждане на Вътрешна революционна организация. Обиколките на Левски в България. Първото общо събрание на БРЦК. Уставът на революционната организация. Подем на революционното движение. Смъртта на Левски — удар върху революционната организация.

Христо Ботев начело на революционното движение. Революционната организация след В. Левски. Хр. Ботев начело на БРЦК. Революционната идеология на Ботев. Нарастване на кризата в Турция и въстанието през 1875 година.

3. Априлското народно въстание и освобождение на България (5 часа)

Подготовка на Априлското въстание. Решенията на Гюргевския комитет. Дейността на апостолите в революционните окръзи и подготовката на въстанието. Събранието в Оборище.

Героичната борба на Българския народ в Априлското въстание. Избухване и ход на въстанието в отделните окръзи. Героизмът на въстаниците. Предателството на българските чорбаджии. Турските зверства. Подвигът на Хр. Ботев и неговите другари. Характер и значение на Априлското въстание.

Движение в защита на българския народ. Общественото мнение на европейските страни в защита на българския народ. Руският народ в защита на българския народ. Изостряне на кризата в Близкия изток. Цариградска конференция. Подготовка на Руско-турската война.

Освобождение на България. Обявяване и ход на Руско-турската освободителна война. Героизмът на руските бойци и българските опълченци. Участието на румънски войски. Санстефански мирен договор и освобождението на българските земи. Берлински конгрес и разпокъсване на България. Значение на Руско-турската освободителна война.

Културно развитие на България през периода на национално-освободителното движение. Характер на българската култура през Възраждането. Читалища, театър, просвета и книжнина. Периодичен печат. Изкуства.

XI КЛАС

2 часа седмично	— 60 часа годишно
За нови знания	— 43 часа
За преговор	— 17 часа

ДЯЛ ШЕСТИ

България през епохата на капитализма

1. Утвърждаване на капитализма в България (11 часа)

Движение против Берлинския договор. Недоволството на българския народ от разпокъсането на страната. Подготовка на въоръжена съпротива в Южна България. Кресненско въстание и неговият характер.

Уредба на българската буржоазна държава. Временно руско управление. Учредително събрание. Изработване на Търновската буржоазна конституция. Велико народно събрание и избор на княз.

Обществено-икономическо развитие на България от Освобождението до 1885 година. Аграрен преврат. Засилване разслоението сред селяните. Упадък на занаятите. Класи и партии.

Борбата на българския народ за запазване на Търновската конституция. Управление на консервативната партия. Политиката на либералната партия. Държавен преврат и режим на пълномощията. Възстановяване на конституцията.

Съединение на Северна и Южна България. Борбата за съединение. Образуване и дейност на БТЦРК. Обявяване на Съединението. Значение на Съединението.

Борбата на българския народ за защита на националната независимост на страната. Сръбско-българска война и нейният справедлив характер за българския народ. Вдигането на българския народ в защита на независимостта на страната. Цариградска конференция. Последници от войната.

Диктаторското управление на Ст. Стамболов. Политическа криза в България през 1886—1887 г. Натрапване на Фердинанд за български княз. Засилване на капиталистическото развитие. Терористическият режим на Стамболов, изразител на интересите на едрата промишлена буржоазия. Преследване на работническото и прогресивно движение. Външната политика на правителството. Борбата срещу режима и свалянето на Стамболов.

Начало на развитие на социалистическото движение в България. Наченки на работническо движение. Начало на социалистическа пропаганда — Д. Благоев. Основаване на Българска социалдемократическа партия. Разцепление на БСДП. Създаване на БРСДП.

Обществено-икономическо развитие на България в края на XIX и началото на XX век. Реакционното управление на народняшкото и радослависткото правителства. По-нататъшното развитие на капитализма.

Оформяване на тесните социалисти в самостоятелна марксистическа партия на българската работническа класа. Засилване на работническото движение. Борбата на революционните марксистически срещу опортюнизма в БРСДП. Очистване на БРСДП от опортюнистите. Характерни черти на теснячеството.

Селско движение и образуване на БЗНС. Селски вълнения в страната. образуване на БЗНС. Характер на организацията.

2. България през епохата на империализма (7 часа)

Подем на капитализма през първото десетилетие на XX век. България в системата на империализма. Индустриален подем. Развитие на банките и акционерните дружества. Ролята на чуждестранния капитал. Разслоение на селяните и западане на занаятчийското производство. Положението на работническата класа.

Борбата за освобождение на Македония и Тракия и отношението на българската буржоазия към нея. Илинденското и Преображенското въстание. Отношението на българския народ и българската буржоазия към въстанията. Подготовка на България за война. Провъзгласяване на независимостта на България. Усилване властта на Фердинанд.

Подем на работническото движение в началото на XX век. БРСДП (т. с.) след разцеплението. образуване на общ работнически синдикален съюз. Георги Димитров и неговото участие в работническото движение. Борбата на работническата класа и засилване на влиянието на БРСДП (т. с.). Борбата на българския народ против реакционната вътрешна и завоевателна външна политика на буржоазните правителства.

Балканска война. образуване на Балканския съюз. Борбите на БРСДП (т. с.) против войната. Обявяване и ход на войната. Героизмът на българския войник. Лондонски мир. Предателската роля на Фердинанд. Характер на Балканската война.

Междусъюзническа война. Изостряне на отношенията между съюзниците. Борбата на БРСДП (т. с.) за предотвратяване на Междусъюзническата война. Избухване и ход на войната. Букурещки мир. Първа национална катастрофа.

Участие на България в Първата световна империалистическа война. Империалистическият характер на Първата световна война. Влизане на България във войната. Борбите на БРСДП (т. с.) против участието на България в империалистическата война.

Културно развитие на България от Освобождението до 1917 г.
Обща характеристика на културата. Развитие на науката и просветата. Периодичен печат и литература. Театър, изобразителни изкуства и архитектура.

3. Революционната криза в България (4 часа)

Отражение на Великата октомврийска социалистическа революция в България. Световноисторическото значение на Великата октомврийска социалистическа революция. Създаване на революционна обстановка в България. Падане на Радослависткото правителство. Избухване и ход на Войнишкото въстание. Сключване на примирие. Значение на Войнишкото въстание.

Подем на революционното движение след войната. Тежкото икономическо положение на България след излизането ѝ от войната. Задълбочаване на революционната криза. Превръщане на БРСДП (т. с.) в масова партия и начало на нейната болшевизация. Засилване на революционното движение след I конгрес на БКП (т. с.). Ньойски договор. Втора национална катастрофа.

Управление на Българския земеделски народен съюз. Съставяне на самостоятелно земеделско правителство начело с Ал. Стамболийски. Демократични реформи на земеделското правителство. Отношението на правителството към Съветска Русия. Отношенията между БКП (т. с.) и БЗНС.

Настъпление на фашизма. Надигане на буржоазната реакция срещу управлението на земеделското правителство и работническото революционно движение. Провокации и терористични акции срещу работническите организации. Превратът на 9 юни 1923 година и борбата на народните маси против него.

4. България през периода на фашистката диктатура (11 часа)

Септемврийското народно антифашистко въстание (2 часа)

Подготовка на антифашисткото народно въстание. Изграждане на антифашистки единен фронт. Пристигането на В. Коларов в България. Решението на ЦК на БКП за подготовка на антифашистко въстание. Политическа и военна подготовка на въстанието.

Септемврийското народно антифашистко въстание. Избухване и ход на първото в света антифашистко народно въстание. Ръководната роля на БКП. Първоначални успехи на въстанието. Героизмът на въстаниците. Кървавото потушаване на въстанието. Причини за неуспеха на въстанието и неговото историческо значение.

Засилване на фашистката диктатура след Септемврийското въстание (9 часа)

Борбата против фашистката диктатура непосредствено след Септемврийското въстание. Реакционната терористична политика на

Цанковото правителство. Настъпление срещу трудещите се от града и селото. Подготовка на ново антифашистко въстание. Витоша и партийна конференция. Кървавите априлски събития през 1925 г.

Временна и частична стабилизация на капитализма в България. Управление на сговористкото правителство. Частична стабилизация на капитализма в България. Укрепване на БКП и про-съюзното движение. Засилване на работническото революционно движение.

Стопанска криза и подем на работническото антифашистко движение 1929—1934 г. Кризата в промишлеността и селското стопанство. Засилване процеса на концентрация на производството. Илюстриране на противоречията в буржоазния лагер и засилване на частичното движение. Пробив във фронта на фашистката диктатура. Политиката на народния блок.

Първи удар срещу световния фашизъм — Лайпцигският процес и отражението му в България. Инсцениране на Лайпцигския процес. Героичната защита на Г. Димитров и разобличаване на фашистките планове. Отзвукът на процеса в България. Разрастване на антифашистката борба.

Установяване на открита монархофашистка диктатура. Превратът на 19 май 1934 година и характер на режима. Преходно правителство и установяване на монархофашистка диктатура. Политиката на монархофашистката диктатура и укрепване позициите на монополистическия капитал.

Борбата на българския народ под ръководството на БКП за изграждане на народен антифашистки фронт. Решенията на VI конгрес на Коминтерна за сплотяване на антифашистките сили. Нов болшевишки курс на БКП. Успехи в изграждането на народния фронт.

Борбата на българския народ против възвличането на страната във Втората световна война. Икономическата зависимост на България от фашистка Германия. Борбата на българския народ против германофилската политика на фашистките правителства, за сключване на договор за приятелство и взаимопомощ между България и СССР. Присъединяване на България към фашистката коалиция.

Начало и развитие на въоръжената борба на българския народ против монархофашизма и капитализма. Вероломното нападение на хитлеристка Германия срещу СССР. Начало на въоръжената борба на българския народ против хитлеристките окупатори и техните български слуги. Създаване на Отечествения фронт и неговата роля на сплотяване на антифашистките сили в страната.

Разрастване на въоръжената борба на българския народ. Разгръщане на въоръжената борба против хитлеризма и фашизма под влиянието на победите на Съветската армия при днешния Волгоград. Превръщане на партизанските части в народоосвободителна въстаническа армия. Смут и объркване сред монархофашистката буржоазия.

България по пътя на социализма (10 часа)

Деветосептемврийско народно въоръжено въстание. Победоносното настъпление на Съветската армия. Народното въоръжено въстание на 9 септември 1944 година и установяване на народнодемократична власт. Характер и значение на Деветосептемврийското народно въоръжено въстание.

Организиране и първи мероприятия на народнодемократичната власт. Организиране на властта. Създаване на народна милиция. Организиране на народен съд за съдене на отявлените сътрудници на монархофашисткото правителство. Мерки за премахване на стопанската разруха в страната. Уреждане на международното положение на България.

Отечествената война на българския народ. Участието на България в антихитлеристката война. Двете фази на Отечествената война на българския народ. Героизмът на българския войник.

Укрепване на народнодемократичната власт и възстановяване на народното стопанство. Разгром на реставраторската опозиция. Национализиране на капиталистическите индустриални предприятия и банки.

Социалистическа индустриализация на НРБ. Пети конгрес на БКП и разработване на програма за изграждане на икономическите и културните основи на социализма. Първи петгодишен план. Развитие на индустрията в годините на Първия петгодишен план. Братската помощ на СССР в социалистическата индустриализация на НР България.

Социалистическо преустройство на селското стопанство. ТКЗС — път за социалистическо преустройство на нашето село. Изпълнение на Първия петгодишен план. Превръщане на България от изостанала аграрна страна в индустриално-аграрна с развита социалистическа индустрия и модерно земеделие. Втори петгодишен план.

Културната революция в НР България. Ръководната и направляваща роля на БКП в развитието на социалистическата култура в НРБ. Развитието на образованието, литературата, науката и изкуствата.

Нов етап в развитието на НРБ. Априлският пленум на ЦК на БКП и неговото значение за по-нататъшното развитие на страната по пътя на социализма. Разобличаване на култа към личността и отстраняване на неговите вредни последици.

Победата на социализма в НРБ. Резултати от изпълнението на Втория петгодишен план. Победата на социализма в селското стопанство. VII конгрес на БКП — конгрес на победилия социализъм. Всенародно движение за съкращаване на сроковете за изпълнение на поставените от VII конгрес на Партията стопански задачи.

Осми конгрес на БКП и неговите решения. Решенията на конгреса за завършване изграждането на материално-техническата база на социализма и постепенно да се пристъпи към изграждането на материално-техническата база на комунизма. Окончателно ликвидирани на последиците от култа към личността. Историческото значение на VIII конгрес на БКП.

Техн. редактор *А. Махова*

Дадена за печат на 28. II. 1964 г.

Печатни коли 4 и 14 стр.

Тираж 10 045

I издание

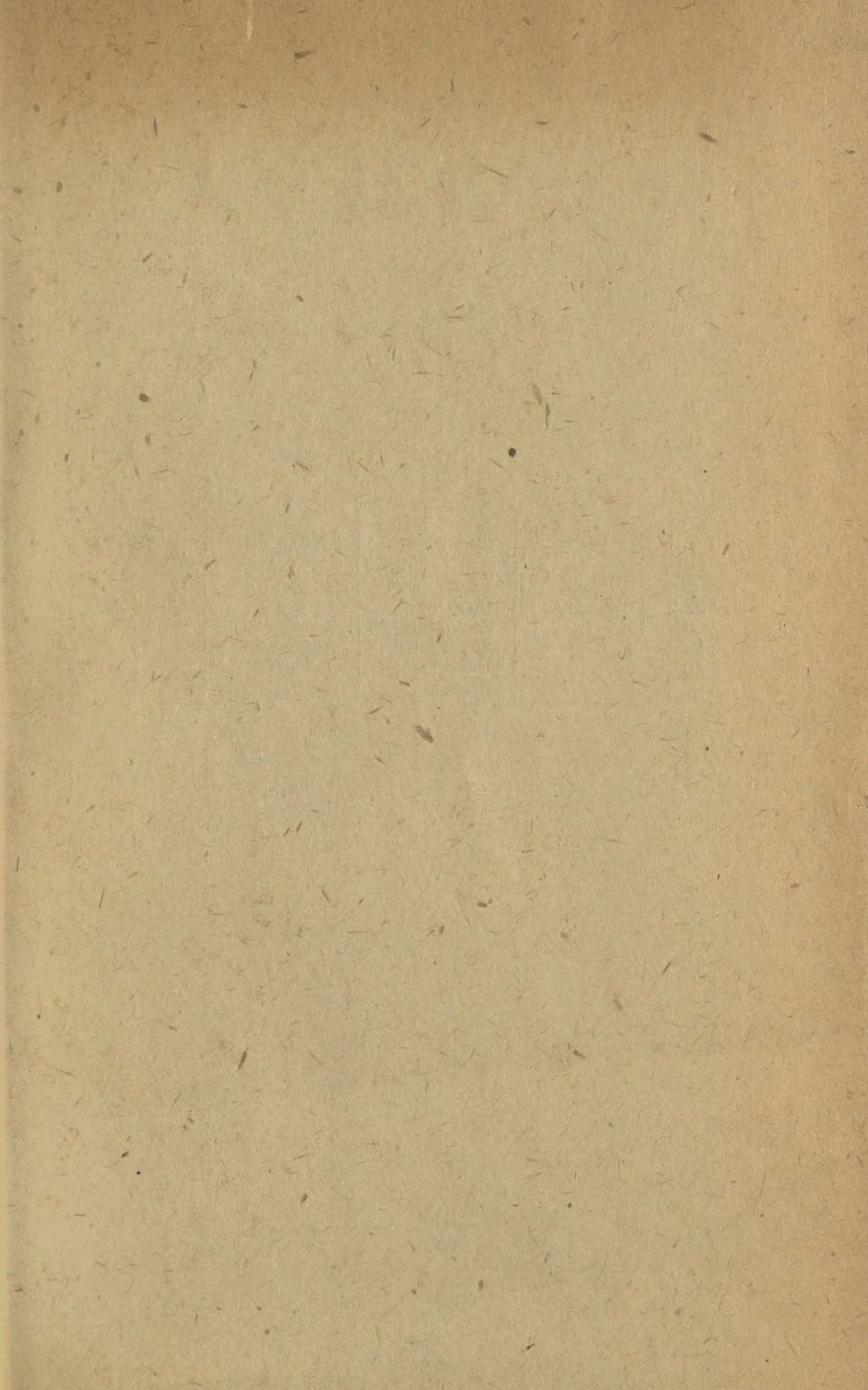
Коректор *М. Глушкова*

Излязла от печат на 30. IV. 1964 г.

Формат 65×92/16

Поръчка № 2582

Д. П. „Георги Димитров“ — София пор. № 535

ПЕЧАТНИ ГРЕШКИ

Стр.	Ред	Напечатано	Да се чете	По вина на
22	15 отдолу	труд и	труд в	редактора
36	15 "	премиване	преминаване	коректора
39	4 "	Абрахим	Абрахам	"
40	3 отгоре	Тайгинско	Тайпинско	"